

MACBETH

SHAKESPEARE

Itzultzailea:

LARRAKOETXEA'tar BEDITA

AGERTUKO DIREN LAGUNAK

DUNCAN, Eskolanda'ko Errege.

MALCOLM
DONALBAIN } Aurrekoaren semeak.

MACBETH
BANKUO } Biok errege-gudarostearen Buruzagiak.

MACDUFF
LENNOX
ROSS
MENTEITH
ANGUS
CAITHENESS } Seirok Eskolanda'ko andikiak.

FLEANCE, Bankuo'ren seme.

SIWARD Northumberlanda'ko kodea. Ingelandar gudarien Buruzagia.

SIWARD Gaztea, aurrekoaren seme.

SEYTON, Macbeth'en urreko otseñik nagusienetarikoa.

MUTIKOA, Macduff'en semea.

Ingelandar Osagile.

Eskolandar Osagile.

Gudari.

Atezai.

Agure.

MACBETH ANDEREA.

MACDUFF ANDEREA.

Emakume Andiki, Macbeth Anderearen laguna.

Hekate ta iru Sorgin.

Lordak, aitonsemeak, Mall-gudariak, Gudariak, Eraleak, Otseñak eta Geznariak.

Bankuo'ren Mamu edo Itzala, eta agerturiko beste batzuk.

LENENGO EKITALDI

I AGERLEKU.—Leku zabal. Ostotsak eta yustariak dira. Iru Sorgin datoz aurrera.

I SORG.- Noz egingo irurok urrengo batzarra ostotsetan, yusturitan, naiz euritan?

II SORG.- Iskanbillea amaitu daiteanean, gudaketea galdu ta irabazi daitenean.

III SORG.- Non egiteko?

II SORG.- Iñarradian.

III SORG.- Macbeth'egaz batzeko an.

I SORG.- Ba-noa, Katu

IRURAK.- Deiez dago kunkuna; bertatik. Itxusi da ederra ta eder itxusia; Egaz laño ta aide zikin-loiak zear.

(Ondatu egiten dira Sorginak)

II AGERLEKU.—Forres'tik urreko Zelai

Guda-otsak barruan. DUNCAN ERREGE, MALCOLM, DONALBAIN eta LENNOX datoz aurrera euren laguntza-koakaz, odola darion gudari bateri bidera urtenda.

DUNC.- Nor ete da gizon odoldu ori? Orrexek emon leiskiguz barrien batzuk; orren ganorea bera dago esaten berorrek eralgi leiskiguzala matxinadako barririk barrienak.

MALC.- Sarkento yatsu ori; egin-eginean be, gudari sendo ta bulartsuri dagokonez, zintzo yokatu eban bein orrek, ni menpean yausi enendin. Gora, adiskide kementsu! esan Erregeri matxinadeaz dakikana; zelan gelditu dan ik andik alde egin dakonean.

GUD.- Ez-bainan gelditu da; euren antzea alperrik dala, ugerlari nekatu bik alkarri elduta, alkar

itoten daben antzean. Iskillu arin eta astundun gudari-taldeak ekarri dauz sarkaldeko izaroetatik yaiotzatiz iñondiko lera ta giriña makurrez yosia ta matxino izateko yaioa don Macdonwald orrek. Zoriak berak be orren matxinada denganiñoari txera ona eginda. Baña, dana da makalegi; eta izan be, "kementsu" izengoitia ondo irabazita daukon Macbeth adoretuak, zer yazokoren bildurga, bere kementaren esaneko-antzo odol-lurruna erion ezpateari eragin-da, yopu orren aurrez aurre yarri arte, zirti-zarta urratu eban bidea; eta ez eutson eskurik estutu, ezta agurrik egin be, burutik matrallazurretaraño azkatuta aren burua arresien ganean eskegi arteño.

DUNC.- Nire lengusuaren adoretu! gizonaren zintzo!

GUD.- Eguzkia bere bidaldia egi-
ten asten dan alderdi beretik
ekatx ontzi-ondatzalleak eta
ostots ikaragarriak sortuten
diran era berean kezka larriak
urten dira poza ta nasaitasu-
na emoteko zala irudian iturri
atatik. Ara, Eskolanda'ko Erre-
ge, ara: zuzentzeak, iskilluz,
ai iskillu arindu yauzkariai ige-
si-eragin-ordukoxe, Norge'ko
lordak, ekitea gure aldera itzu-
lirik ikusita, burrukea barriztau
egin eban iskillu diztiratsu ta
giza-talde barriakaz.

DUNC.- Eta ori ikusirik, ez ete zi-
ran kikildu Macbeth eta Ban-
kuo gure gudalduruak?

GUD.- Bai; artatxoriak arranoak
bildurtu daroezan legetxe,
edo-ta erbiak leoia bildurtu
daroan lez, aik be arerioari
zartadatanlen lango bi emo-
ten eutsoezan. Ezin esan nik
aik, ala euren buruak zauri lu-
rruntsuetan ikuzteko asmoa,
ala bein Golgotan yazoa ba-
rriztutekoa eben. Baña, ba-
doakit burua; laguntza-eske
dodaz nire zauriok.

DUNC.- Eder dozak ire itzak ire
agoan, ire zauriak ire soñean
legetxe; bitsuoi darie zintzota-
sun-sundea. Oa, osalariekana
eroan egik ori. Alde dagi Gu-
dariak, lagunduta) Nor dator
emen?

MALC.- Ross'ko Thane zintzoa.

LEN.- Begietatik orri darion arte-

gatsunareña! barri bakanak
dakazanak ekarri bear leukela
olango begirik dirudi.

ROSS dator aurrera.

ROSS.- Yaungoikoak yagongo al
zauz, Errege!

DUNC.- Nondik etorria augu, tha-
ne zintzo?

ROSS.- Fife'tik, Errege goragarri;
Norge'ko ikurrinak aidean
arro zabaldu ta euren axeak
gureak otzitzen dauzan leku-
tik. Cawdor'ko Thane saltzalle
zintzotasunik areanbakoak la-
gunduta, Norge'ko erregeak
berak, gudari-talde itzalagaz,
burruka itzala asi eban eta ari
ekin eutsan, arik eta belo-
na'ren¹ ezkongeiak, yantzi zu-
lagatxez yantzita, iskillu bardi-
nez ari bularra emon arte:
mokoa matxinoaren mokoari,
besoa besoari, ta, olan, bes-
teak eurrez erabilen adoreari
eutsin; eta, amaituteko, gu-
rendea gure aldera itzuli arte.

DUNC.- Zori onaren andi!

ROSS.- Eta itunbena egin gura
dauela orain Sueno'k, Nor-
ge'ko erregeak, guk ostera,
bere gudariak eortziteko gure
ederretsirik be ezkeuntsala
emon gura izan, Kolunba Gu-
renaren izaroan gure erria-
rentzako ak amar milla dolar

(1) BELONA, guda-yainkono da, Erro-
maren mitu-iztiz, Marte'ren arraba ta
emazte.

bere sakeletik atera ta emon arte.

DUNC.- Bein geiagotan eztausku ziritik sartuko Cawdor'ko Thane denganiño orrek. Oa, adarra yo, ak bertatik il bear

dauela iragarri egik, eta aren izenez dei egioik Macbeth'eri.

ROSS.- Neure kontura ori.

DUNC.- Macbeth zintzoak irabazi dau ak galdua. (Alde dagie).

III AGERLEKU.—Iñarradia.

Ostotsak dira. Iru sorginak datoz aurrera.

I SORG.- Nondik izan az aizta?

II SORG.- Txarria ilten.

III SORG.- I non, aizta?

I SORG.- Gaztañak ebazan al-tzoan itsas-gizon baten emazteak, eta yan ta yan erogoion; "Ekadazan", dirautsai nik, eta emakume alperrontzi eper-toak gedar, "Alde, sorgin orrek". "Tiger" ontziaren yabe da aren semea ta Alepo'ra yoana, baña ontzitzai bae bat artuta, buztanbako arratoia legetxe, ara yoan egingo naz ni.

II SORG.- Axe bat emongo dausnat.

I SORG.- Biotz aneko az.

III SORG.- Beste bat emongo dausnat nik.

I SORG.- Neuk daukadaz besteak eta, putz eta putz, itsas-ateak eurak be aur yan eroaten dabez, itsas-n botatik ezagun- ezagun dabi n baztar guztiak. Bedar ara baño igar-rago egingu ara arako gizon

a; loa ezta kokatuko ontziko aren txabolatxoaren ganean ez gabaz, ez egunez; beragana iñor eltzerik galazota dauen gizona legetxe biziko da; zazpi gau gogaikarra bederatzí bider bederatzitan makaldu, argaldu ta iristu egingo da; ekatxen yostallu izango da aren ontzia, gal ezina izan-arren. Begira zer dodan.

II SORG.- Erakutsi egidan, erakutsi egidan.

I SORG.- Pilotaren atz orkoloa yaukanat emen, etxerantza etorrela ontzia urperatuko itsas-pilotarena. (Tuntuna barruan).

III SORG.- Tuntuna! tuntuna! Macbeth dator.

IRURAK.- Sorgin aitzak, legor-itsas-bidariak, Eskuak alkarri, alkarri emonda, Onantxe yuten dira batetik bestera. Iru bider irera, irutan nirera. Ta beste irutan, bederatzí osatzeko. Ixili! amaitu da lilurapena, bego.

MACBETH eta BANKUO datoz aurrera.

MACB.- Eguño eztoz ezautu onan-
go egun itxusi ta ederrik.

BANK.- Zenbat bide dago Fo-
rres'era? Zertzuk ete dira
orreik, orren zimel eta ganora-
bako yantzidunok, munduta-
rren antzik izan ez, eta orrait-
ño be emen dagozanok? Zer
biziak ete zarie, ala ez ete za-
rie gizonek itaunik egitekorik?
Ulertuten daustazuenarena
egiten dozue, batera bako-
txak bere atz tximurisu narru
utsezkoa epanetara eroanda.
Emakumek izan bear zendu-
kie zuok, izan, zuon bizarrak
galazoko ezpa'leuste olanga-
rik sinistutea.

MACB.- Itz egin, al ba'dozue: zer
zarie?

I SORG.- Gora, Macbeth! Gora, i
Glamis'ko thane ori!

II SORG.- Gora, Macbeth! Gora, i,
Cawdor'ko thane ori!

III SORG.- Gora, Macbeth! orain-
dik ara errege izango azan
ori!

BANK.- Zer dala-ta ikaratuten za-
ra, yaun yator? Eta zegaitik
zara bildur belarrien gozaga-
rri diran zerak entzunda?
Egia-arren, irudi utsa zarie,
ala izan zarie azalez iragarten
dozuen? Oingoxe emoiagaz-
ko txerea egin dautsazue nire
lagun yatorrari, ta orrez gana-
ra, gerorako aurretik iragarri
dautsazue tahneta ta erre-
getze-itxaroa, eta onako guzti

onegaz sorturik eta zurturik
gelditu dala dirudi. Ezertxo be
eztaustazue esaten niri. Etor-
kizun-aziaren mamia ikusteko
alik ba'dozue, eta zein azi azi-
ko dan, eta zein ez, esan al
ba'dozue, niri be itz egin,
enago, ba, ni ez zuon emoi-
en eske, ez zuon gorrotoaren bil-
durrez.

I SORG.- Gora!

II SORG.- Gora!

III SORG.- Gora!

I SORG.- Macbeth baño txikiago
ta andiago.

II SORG.- Ez ori aña zori ontsu,
orraitño be askozaz zori on-
tsuago.

III SORG.- Errege izango dozak ik
semeak eu izan ez- arren. Ori
dala-ta, gora Macbeeth eta
Bankuo!

I SORG.- Gora, Bankuo ta Mac-
beth!

MACB.- Geldi or, zerak erdizka
esaten dozuezanok, geiagorik
esan niri; Sinel'en eriotzea da-
la-ta, ba-dakit Glamis'ko Tha-
ne nazana, baña zelan Caw-
dor'ko? Bizirik dago Caw-
dor'ko Thanea, eta aitonseme
aberats da. Gatx da ni errege
izango nazala sinistutea,
Cawdor'ko izango nazala le-
getxe. Esan, nondik dozue
barri bakan ori? Edo zegaitik
geldituazo dauskuzue exe-
boladak yoten daben inarradi
onetan, etorkizun diran zerez

beteriko agurrakaz? Esan, neuk aginduten dautsuet. (Sorginik ezta agiri).

BANK.- Kaskabilloak, iztilak dauz lurrak be, urak izaten dauzanez, eta orretarikoxeak yatsuz orreik be. Nora ondatu ete dira?

MACB.- Eguratsetara, aidera, eta urte egin da soñezko irudia-na, arnasea aidean legetxe. Gelditu al litzaz!

BANK.- Baña, izan ete da emen, gero guk orain euretzaz itz egiten dogun lango izakirik? Ala, buruko argitasuna kentzen dauen zuztar edentsuren bat yan ete dogu?

MACB.- Errege izango dira zure semeak.

BANK.- Errege izango zara zu.

MACB.- Eta Cawdor'ko Thane be bai; onan ez ete dau esan?

BANK.- Itzez itz.

ROSS eta ANGUS aurrera.

ROSS.- Macbeth, pozik be pozik artu dauz Erregek zure garai-teagazko barriak, eta matxi-noak benderatutetik zuri etorri lekikezun etorkizuna susmaurik, an dabil ebatzi-ezinik zelangoz izan lediken zurea, eta zelangoz berea; au alde batera, eta egun berean yazoriko enparaua begitaturik, Norgetarren lerrokada sendoetan aurkituten zauz ak zu, zuk ai eginaren bildurrik bagarik:

iñondiko eriotza-irudiak datorkoz burura. Txigorea baxen sarri erdu da bidaria bidarie-nagaz, eta bai batek eta bai bestek zuk erregerriaren alde eginiko oldargune andiaren gorapenak ekarrezan eta Erregeren aurrean eralgi.

ANG.- Zuri eskarrak gure ugazaba Erregeren aldetik emoteko bidaliak gara gu: zuri bere aurrera dei egiteko bakarrik, ez zuri ordainduteko.

ROSS.- Eta zuri bere aldetik Cawdor'ko Thane izenez deituteko agindu dauzku, gorapen andiaren baitzat. Izentatze barri au dala-ta, gora, thane goragarri ori! thanetza ori zeure dala-ta.

BANK.- Zer? Txerrena be egi-esaka ete datorku?

MACB.- Bizirik dago oraindik Cawdor'ko Thanea. Zer dala-ta yantzi gura nozue iñoren soñekoz?

ANG.- Ba-da bizi thane zana, baña epai larripean daroa bera galtzea irabazita daukan bizia. Nik neuk eztakit Norgeterrekaz a itundu zan, ala ez; ezkutuko laguntza ta irabaziz matxinoakaz lerrotu zan, ala bitsuokaitik erri au ondatuten alegindu zan, baña autortu ta erakutsiriko salkeririk baltzenak itzuli dabe.

MACB.- (Bere kitean). Glamis eta Cawdor'ko Thane, gero an-

diena. Eskarrik asko zuon ne-keakaitik. Ez ete dozu zure semeak, errege izango diralaren itzarorik, niri Cawdor'ko thanetzea emon daustenak gitxiagorik eztautsue aginduta?

BANK.- Aintzakotzat artuazkero arein esana burestunagaz be argitu zendikez, oraindik, Cawdor'ko thanetzeaz ganera. Baña, zer bakana yatsu auxe, ta egiak esaten dauskuez sarritan ilunbearen bitartekoak, gu geure okerrerako bidean yarteko; uskeriekaz irabazten gabez, ondorengo larrietan uts-emon eta bertanbera izteko. Lengusuok, itz bat, arren.

MACB.- (Bere kitean). Egi bi dira esanak erregetzarako itxaroren sendagarritzat. Eskarrik asko, yaunak. (bere kitean). Goitiko dei au ezin izan dateke txarra; onik be ezin izan dateke. Txarra ba'da zegaitik emon daust ondo yazoaren baia, egitik asita? Cawdor'ko Thane naz. Ona ba'da zegaitik amore- egiten dautzat bera irudi ikaragarri utsak buruko uleak zutundu ta, berezkoaz bestera, nire biotz bareari saietsak yoazoten dautsazan zirikatzeari? Dodazan irudipen ikaragarriak baño txikiago dira oraingo bildurrok. Bein-beinean nire gogaketean burutapen utsa baño ez-

ta ilazotea ta, orraitño, eginbearra itoteraño aztinduten dau susmo utsak ni gizon onen izate bakarra; eta ezta ezer, ezer-eza baño.

BANK.- Begira, zelan dagon gure laguna, liluraturik.

MACB.- (Bere kitean). Berezkoak egin ba'nagi errege, berezkoak ezarri daist burestuna buruan, nik neuk zirkinik egi-teka.

BANK.- Omen barriak etorri yakoz ganera; guk yazten doguzan iñoren yantzien antzera, etxakoz egiten soñari erabiliaren erabiliz ezik.

MACB.- (Bere kitean). Datorrena datorrela, egunik latzena zear be aurrera egiten dabe, aldiak eta orduak.

BANK.- Macbeth yaun, zure aginduaren begira gagoz.

MACB.- Zuon laguntzea indazue; azturiko zeretari ibili da nire buru motela. Yaun maiteok, egunoro irakurteko nik bira eragiten dautsadan zereko orrian dagoz yarrita zuon nekeak. Erregegana goazen. Ausmertu yazo dana, eta arartean orretzaz sakon oldoztuta, eragozpen bagarik eta astitsuago eralgi dagioguzan gure biotzetako kezak alkarri.

BANK.- Bai, eta ondo pozik alan be.

MACB.- Askok da ararte. Goazen, adiskideak. (Alde dagie).

IV AGERLEKU.—FORRES. Bakaldegiko leku.

Yoten Ereslariak. DUNCAN, MALCOLM, DONALBAIN, LENNOX eta Laguntzakoak aurrera.

DUNC.- Ilazo ete dabe Cawdor?
Ez ete dira etorri oraindik
orretarako yonak?

MALC.- Errege jaun, eztira etorri
oindiño baña a ilten ikusiriko
bategaz itz-egina nozu; ak
esan daustanez, argi ta garbi
autortu dauz ak bere salke-
riak; zu nagusi orren parka-
mena eskatu ta damu itzala
iragarri ei dau; ak bere bizian
egin dauen zerik onena bere
bizia iztea izan ei da; eriotza-
aldian iragarri dau-ak zer zan;
uskeri utsa ba'litzan ler bidali
dau ak ortik zear bere onda-
sunik yoriena.

DUNC.- Gizonaren gogoia, zelango
dan arpegitik igarteko bi-
derik eztago. Uste neban nik
gizon agan.

*MACBETH, BANKUO, ROOS
eta ANGUZ aurrera.*

Lengusu aintzako baño aintza-
koago ori! Lendik be astunik
asko izan dok iganako nire
eskartxarrekokeriaren obena,
baña orain niri aurreak arturik
ain urrin eldu az-eta, sariaren
egorik bizkorrena be geldo
utsa dok i goatuteko. Gitxiago
irabazi al endun, nire eska-
rrak eta ordaña ire irabazien
aldean andi agertu edizan!

Auxe bakarrik yoat esateko,
nik ordaindu-ala ta geiago
baño geiago dela zor yakana.

MACB.- Zor dautsudazan bende-
kotasuna ta zintzotasuna eu-
rak dira euren ordain nik eu-
rak beteteen. Gure egin-bea-
rrak artzea da zure garaitasu-
narena, eta seme ta otsein
yakez zure errege-aulkiari ta
erriari gure egin-bearrak; eta
seme-otseñok, ezer onik egi-
ten dabenean, egin-bearre-
koaz besterik eztabe egiten,
zure maitasun eta txera ona-
ren begira.

DUNC.- Ondo etorria augu ona;
oraintxe asi nok ni i lurrean
sartzen, eta aleginak alegin
egingo yoadaz i landara oso-
bete mardul azteko. Bankuo
zindo, ik eztok irabazi bape
gitxiagorik eta, olan dala, au-
tortu bear yoagu-ta, i biribildu
ta nire biotzean sartzen itxi
egidak.

BANK.- Or azi ba'nadi, zeure izan-
go da uztea.

DUNC.- Nire poz ugariak euren
betetasunean aldakorrak izan
dira-ta, euren buruak naiba-
ge-tantakadetan ostondu-gu-
rarik dabiltz. Seme, senide,
thane ta nigandik urren zago-
zenok yakin egizue Malcolm
nire semerik zarrenaren ardu-
rapean yarri gure dodala nire
erria, eta aurrerantzean seme
orreri Cumberland'eko Erre-

gegei eretxiko yakola, baña omena berak bakarrik eztauela eroan bear; ez orixe, irabazi dagiezan guztiai be andiki-agiriak dizdiz egingo dautse, izarrak egin daroenez... Inverness'era emendik, eta geitu zuokanako nire zorra.

MACB.- Neke da zugaitik egiten eztana; neu izango naz zure gezinari (iragartzaila) eta nire emaztearen belarriak poztuko dodaz zuri aurreak artuaz; au dala-ta, agur apal-apalik.

DUNC.- Cowdor goragarri!

MACB.- (Bere kitena). Cumberland'eko Erregegei! ostopo da ori, eta ostopo orretan edo yausi egin bear dot, edo bere

ganetik yauzi egin, nire bidebidean dago-ta. Izarrak, itzali zuon argiak! Ez al dauz argik ikusiko nire asmo baltz-bildur-garriak. Begiak kiñu dagio eskuari! orraitioño be bedi, bein egindakoan, bera ikusteko begia bildur izango dana. (Alde dagi).

DUNC.- Egia, Bankuo goragarri, kementsu-kementsu da a gizona, eta yanari yataz arentzako gorapenak... oturuntza egiten yataz. Goazen bere yarrai, guri txera egiteko yoan da gure aurretik aren ardurea-ta. Bera langorik bagako senide yakuk a. (Ereslariak yoten. Alde dagie).

V AGERLEKU.—INVERNESS. MACBETH'en Gazteluko gela bat.

Macbeth Anderea aurrera, idazki-irakurten.

MACB. A.- "Garaite-egunean urten yatazan bidera, eta biderik onenetik yakin dot ilkorrak baño geiago dakiela aik. Itauñ geiago egiteko erretan nengoalarik aidetu, aidetan eze-reztu egin yatazan aik. Yazoaz arritu ta lilluraturik nengoala Erregeren mezudunak eldu yatazan eta guztiak Cawdor'ko Thane izenez goraitatuten ninduen; lenagotik emon eustien izen ori arako sorgin aitzak, eta gerorako agur au. Gora, errege izateko ori! Au iri nire anditasundike

maita-maite orreri iragartea on dala uste izan yonat, iri aginduriko anditasunaren barririk ezagaitik pozaren egin-bearrak baztatu eztaginazan. Biotzean sakon sartu ori ta agur"

Glamis az i ta bat Cawdor be, eta agindu yakana izango az, baña ire izakerearen bildur nok; gizon zintzoarenik geiegi yok ire izakera orrek biderik laburrena artzeko; andi izaterik gura bai gura enduke ik; andikeririk be ba-dok iz izan, baña bide geztorik artzeka. Bide onez iritxi gura enduke ik ire gurari bizia; ez enduke

gura txakurkeririk, baña orraifio be eztok kezkarik txarto irabazia artzeko; gurako enduke ik. Glamis andi, gedar onek dirauskana. "onan egin bear dok, lortu gura ba'dok: eta a, bera ez egiteko guraritan baño egiteko bildurretan geiago dokana". Arin ator ona, ire belarrietara nire adorea eralgi dagidan, eta nire miñaren ondorez txibita-otsean uxatu dagidan urrezko zer birribilerako bidea iri eragozten dauskan oro, dirudinez, alanbearrak eta beste mundukoen laguntasunak zer biribil ori ire bururatu yoek-eta.

LAGUNTZAKO bat aurrera.

Ze barri dakak?

LAG.- Errege dator ona arratseon.

MACB. AN.- Zoratu egin yak iri, olangorik esateko. Agaz eztok ire ugazaba, ala? Eta egia ba'ledi ori, ak berak iragarriko euskidan, gertakuntzak egiteko.

LAG.- Eder izango al yatsu, egia da-ta; bidean da gure thanea; nire lagun bat etorri da a bes-tean arin, bai, eta arnas-esturen arnas-estuz ito-bear-rean, ozta-ozta izan dau arnasarik asko gezna au niri emoteko.

MACB. A.- Lagun akio, barri andiak yaka-zak-eta (Alde Laguntzakoak). Nire torreko arresi-barrura Duncan'en sa-

rreara garrankadaka diragarrren belea bera be latza da. Zarienak zariela, erdu ona ilkorrren gogaketaen yaube zarien beste mundukoak, ementxe ta oraintxi kendu egistazue emetasuna eta biotz-gogortasunik itzalenez bete-bete nagizue buruko ertzetik beatzetaraño! loditu nire odola, itxi damurako bide ta ateak, berezko errukiren izpirik be eldu ta ikaratu eztagian nire asmo dongea, ta egiteetara eltzeka gelditu eztaadin asmoa! Erdu nire emakume-bularretara, kendu esnea ta esne-ordez beztuna sartu; erdu zuok, gizeraille-lagunok, zuon izate ikus-ezinakaz berezko okerrietan edonon laguntzaile zarienok! Erdu, gau itsu, eta sulezako kerik baltzenezko yantzia yantzia egik, nire aizto zorrotzak berak eginiko zauririk ikusi eztagian, eta zeruak be, ilunbezko estalgiazear kirika eginda "Geldi! geldi! gedar egin eztagian.

MACBETH aurrera.

Glamis andi! Cawdor goragarri! orreik baño andiago, arako "Oraindik ara errege izango azan ori" gaitik! Oraingo aldi ez- yakina baño arago eroan naiok ire idazkiak eta oraintxe argi dakusi etorkizuna.

MACB.- Nire maiterik maiteena. Duncan yatorkun ona arrats onetan.

MACB. AN.- Eta noz yoateko emendik?

MACB.- Biar, bere asmoa danez.

MACB. AN.- Bai zera! iñoz be ez-tau ikusiko eguzkiak "biar" ori! Gizonak or zer bakanak irakurri leikiezan liburu yatsu zure arpegia, ene thane: aldiko ziria sartu, aldiko barrukoa erakutsi; txera argi egin zure begi, esku ta miñez; lora errugaren antza azalean, baña suge zitala barruan. Arrera ona egin bear yako datorre-

nari, eta nire ardurapean itxi zuk arrats onetako egikizun nagusia. Nagusitasuna ta ya-betasuna bakarrik emongo dauskuz egikizun orrek ettorteko diran arrats eta eguneta-rako.

MACB.- Geroago ta luzaroago itz dagikegu orretzaz.

MACB. AN.- Argi erabili ik arpegia. Beti bildurra iragarten yok onegitean aldaka dabilen arpegiak. Nire kontura itxi ganetiko oro. (Alde dagie).

VI AGERLEKU.—Lengoxea. Gaztelu-aurrea.

Zaamiolak yoten. MACBETH'en Otseñak begira DUNCAN, MALCOLM, DONALBAIN, BANKUO, LENNOX, MACDUFF, ROSS, ANGUS, eta Laguntzakoak aurrera.

DUNC.- Leku zoragarrian dago gaztelu au. Gure zentzunetara firi-firi ta gozo datorren aideak berak be eztau bera goratuteko iñoren bearrik.

BANK.- Toki oneri zerutiko arnasa gozo-usaña dariola erakusten dau elexa-zale ta udaogarla dan elaiak be, bere etzaleku maitetzat gaztelu au artu dau ta. Eztago emen abe urtenik, orma baldarrik, ez orma-euskarririk, txori onek abia on dingilizka egin eta umeseaskatzat artu eztauenik, eta ikusita daukat leuna dala txoriak

umeak azi ta yokerarik geien daben tokiko aidea.

MACBETH ANDERA aurrera.

DUNC.- Aor, aor, gure ostatari adeigarria! gure kezka-bide izaten da iñoz gure yarrai dabilen maitasuna, baña, a ta guzti be, maitasunari dago-kiozan eskarrak egiten dau-tsaguz, eta auxe da nik onegaz emoten dautsudan ikaskizuna, zera, guk zure nekeai amore-egitea, eta zuk zure kezkakaitik guri eskarrak egitea eskatuko dautsazula Yaungoioari.

MACB. AN.- Txiro ta bakar litzate-kez gure otsein-agiriak etxe oneri zuk eginiko omen andi ta yorien aldean, zeatz, birritan, eta beste ainbestetan eginak ba'litzaz be. Bai aspal-di, bai ointsu-ointsu emon

dauskuzuzan omenakaitik zo-
rrean geldituten gatxatsuz.

DUNC.- Non dogu Cawdor'ko
Thanea? orpaz-orpo yarra
gatxakoz eta berari txera egi-
teko asmoa izan dogu, baña,
bakizu, zaldiz ibiltan on yatsu
a; eta gu baño lenago ekarri
dau a berera aren maitasun
andi ta aztala baxen bizia.
Ostatari eder-zintzo, zure os-
tatuko gara arrats onetan.

MACB.- AN.- Guk, zure otseñok,

pilaturik dogu gurea, gu geu,
ta gure dan oro, zure ederra-
ren begira; eta guzti ori
emonda be zeurea zuri atzera
emanaz besterik eztoгу egi-
ten.

DUNC.- Ekadazu esku ori; nire os-
tatariagana eroan nagizu; as-
ko maite dogu guk a, ta orain-
dik ezta agortu arentzako gu-
re emoi-iturria. Zure ederret-
siz ostatari-andera. (Aldi da-
gie).

VII AGERLEKU.—Gazteluko atari bat.

*Zaamiolak yoten eta zu-
ziak. Aurrera datoz, eta
ba-doaz. Mai-begiralaria ta
otsein batzuk ontzi ta ga-
netiko maiko zerakaz. MAC-
BETH dator gero.*

MACB.- Egingo danean egingo
dola egitekoa, arin egitea li-
tzake on. Emengoxe ta orain-
goxe ostopoen ganetik, erre-
ge ilaz, nire elburuo lortu
ba'nengi, eta errege iltetik
etorri ledikezan ondorenak
galazo al ba'nengiz, egina
geunkake beste mundura ar-
tekoa... emen on guztiak
ekartekoa ta emengo eragoz-
pen guztiak kentzekoa al litz
zartada au. Baña, onetariko
egiteak emen bertan be iza-
ten dabe euren zigorra; odol-
ixurbideak irakasten doguz,
eta irakaspenok irakaslearen
buru-ganera etorten dira izu-

rri-antzera. Geure ezpanetara
ekarri daroa zuzentza esku-
bardinak guk zitaldu dogun
ontziko edaria bera. Bitariko
uste onak daukie errege
emen gurean; ni aren senide
ta bendeko izatetik datorko
bata, ta zer biok bata baño
bestea sendoago dira asmo-
tan dodanik nik ez egiteko;
bestea, ostatari natxako ni, ta
ori natxakonazkero, atea itxi
bear neuskioz a ilten letorke-
nari, ez neuk aitzorik erabili.
Ganera, ain biotz oneko, ain
bere egikizun-betetzalla da
Duncan au. Au dala-ta ange-
ruak lez, adarrots itzalez ge-
dar egingo dabe onen egin-
tza onak onen eriotzearen aur-
ka. Eta errukiak, ume yaiopa-
rriaren antzera, axe-bolada-
egoetan yarrita, edo-ta zeruko
keruben zaldi ikus-ezinen ga-

nean edozeñen begi-aurre-
aurrera egotziko leuke egite
ikarragarri au, eta axea bera
be ito egingo leukie negar-
malkoak. Eztot aztalik nire as-
mo-zaldiari saietsetan kiñutu-
teko, ganera yauzi egiteko
leia ta irritsa baño, eta irrits au
besteren baten ganera yaus-
tekoa da, zaldiaren bizkarraz
arago yauzi eginda.

MACBETH ANDEREA aurrera.

Zek zakaz ona? Ze barri dogu?

MACB. AN.- Amaitu-aginik dago
aparia: zer dala-ta alde egin
dok yatokitik?

MACB.- Nire eske egon don, ala?

MACB. AN.- Eztakik egon dana,
ala?

MACB.- Aurrerago ezkoaz zeregin
onetan: omen andiak ezarri
dautzaz oraintsu ak, eta izen
eta entzuterik onenak dodaz
lagunabar-artean, eta orain-
txe egin bear leukie dizdiz
izen eta entzute ezin-obeak,
ez orren arin baztartu.

MACB. AN.- Mozkorturik ete ye-
goan, ba. txairotuten induan
itxaroa? Lotan egon ete dok
arrazkero? Eta len berekitetik
egina orain zurbil eta ikaraz
begiratuteko atzarri ete dok?
Ire maitasuna be olangotzat
atsiko yoat oraindik atxina.
Bildur ete az gurariz azana
bera egitez eta adorez izate-
ko? Bizitza-edergarritzat do-
kana lortu gura ta gero dolo-

rrarena egingo ete dok, beño-
lako katuari yazo yakon lege-
txe, "gura neunke"ri "enaz
atometan" erantzunda?

MACB.- Ixilik, arren. Etxonat gizoni
dagokonik egin- ezinik. Etxa-
gon ni baño adoretuagorik.

MACB. AN.- Ze piztik alde eragin
dausk, ba, asmo atatik? Egi-
teko gertu engoanean, or-
duan, orduan intzan! gizon,
eta orain orduan baño be ger-
tuago ba'engo, gizonago be
ba-intzake. Orduan ez ego-
zan ire alde ez aldia, ez eta
tokia, eta orraitño be biak ire
alde iminteko gertu engoan;
biak dozak orain ire alde, eta
eu ez ago euren alde. Ugatza
emona nok eta ba-yakiat zer
samur be samurra dala señari
ugatza emotea, eta a ta guzti
be, egite au egiteko ik egin
dakonez nik zinik egin izan
ba'neu, arpegira irribarre go-
zoa egiten eustan señari ken-
duko neuskion titi-burua agin-
bako aletatik eta garaunak
aterako neuskiozan zartada-
ka.

MACB.- Eta porrot egingo ba'gen-
du?

MACB. AN.- Ze porrot eta porrot-
bako! aiztomokoa sartzen
dan lekuari lotu ire adorea,
eta porrotik etxoagu egingo.
Loak artu dagianean Duncan
(eta gaurko bidaldi nekorrak
laster lo-arrazoko yauntsak)
mozkor-mozkor egingo dodaz

aren gelazai biak ardoa ta txitxiparraz, eta deusezturik geldituko yakiek ai buruaren atezai gomutea, adimena, barriz, irasita; zer ez egiteko guk bion artean yagola bagako Duncan'eri aik txarri-lotan, eta ardan-zopaturik, il-antzean dtzaen bitartean? Zer ez egiteko guk gure egite itzalaren errua ezarriko dautsegun aren gelazai edabez zaragituai?

MACB.- Mutil utsak sein-egun; ar utsen ama izan bear litzateken ire izakera bildurtea. Baña, sinistuko eta dabe lagunabarrak arreak izan dirala, ez

gu geu. Errege ilazo dabenak, orreik loti biok guk odol-orbanez loitu ta euren sasta-kaiz guk Errege ilazoazkero?

MACB. AN.- Nok siñetsiko besterik aren eriotzeagaitik guk egingo doguzan gedar eta naibage-erakusketak dirala-ta?

MACB.- Ebatzita ta gertu naiagon, eta gorputzeko indar guztiak egikizun ikaragarri ori egitera itzulirik dodaz. Aurrera! eta iruzur egin, ziria sartu txerarik argienez; guzur- arpegiz estali guzur-biotzak dakiana. (Alde dagie).

II EKITALDI

I AGERLEKU.—INVERNESS. Gaztelu-barruko larrina

BANKUO aurrera, zuziagaz bere aurretik FLEANCE dauela.

BANK.- Zelan yoak gabe, seme?

FLEAN.- Yatzi da ilargia; eztot entzun erloturik.

BANK.- Amabietan sartzen dok ilargia.

FLEAN.- Beranduago da, nire us-tez, yaun.

BANK.- Eldu, artu nire ezpatea. Zerik alperrik galtzera etxagok ortzea; ango argiak danak yagozak itzalita; arrezaz be konturatu adi. Lo-gura beruna bestean astuna yoat ba-

ña etxoat lorik egin gura. Aldun errukiorrak, alde eragidazue berezkoak lotan yareiten dauzan gogaketa dongaetatik! Ekadak nire ezpatea. Nor dogu or?

MACBETH aurrera, eta Otsein bat, zuziagaz.

MACB.- Adiskide bat.

BANK.- Ba! yaun, oraindik be atzarrik? Oean datza Errege; oituaz- ganetiko pozaldia izan dau eta emoi andiak bidali dauz zure otsein nagusientzako; zure emaztearentzako bidalten dau ontzi ederrean sarturik dagon ikatzarri bikain

au, ta bere ostarari- andera maitagarriarentzako zuzenbi-dea dakar.

MACB.- Gerturik ez gengozanaz- kero gure biotz ona izan da gure utsen betagarri ta ordeazko; baña otosz-otokorik izan ezpa'litz agerraldia, gurariak bere kontura lan egin izango eukean.

BANK.- Ondo dago Arako iru sorginakaz ames egin dot bart; egi-izpiren bat erakutsi eutsuen aik zuri.

MACB.- Yaramonik eztautset egiten nik; orraitino, astirik ba'dogu ta zu orretarako gertu ba'zengoz berbalditxoan bat egin gengike orretzaz.

BANK.- Zeuk gura aña luzaro ta atsegin atsegin.

MACB.- Danean dala, zure omen-erako izango da, nire gurarien alde yarri ba'zadiz.

BANK.- Olan dala, bape eztoz galtzen omen ori geituten nabilen bitartean; baña beinbeinean azke dot biotza, eta zindo ta garbi zintzotasuna. Onurik artuko dot.

MACB.- Bitartean ondo lo egin.

BANK.- Eskarrik asko, youn; bardin zeuk be. (Alde BANKUO'k eta FLEANCE'k).

MACB.- Oa ta ire etzandereari esaioz txilina yo dagiala nire edabea gertau dagianean. Oera oa i. (Alde otseñak).

Sastakaia ete da emen nire aurrean dakustana, kirtena niganantza dauela? Aurrera mutil! eldu bear dauskat. Ez aut oraindik eta orraitino, ikusi oinganik akust. Ikuskai itzai ori, beste sentzuentzako ez-eta, ikusmenak bakarrik oar- tutekoa eta az? Ala, irudimen utsak sorturiko sastakaia ete az, guzur utsa, garaunen be- roaren beroak asmaua? Oraindik ba-akusi ikusi ta oraintxe zorrotik ateraten do- dan au langoxe ukagai az antzez. Neuk neroan bidea erakusten daustak eta olan- goxe iskillua erabilteko nin- tzoan. Edo beste zentzunen yostallu, edo beste guztiak batera añako dira nire begiak; oraindik be ba-akust, bai eu, bai ire ago ta kirteneko odol- tantakadak be, baña len ez oneik. Eztok olangorik. Nire egikizun odoltsuna da ori nire begiai iragarten dautsena. Ilik dirudie orain munduaren erdi- kineko izakiak, eta ames zita- lak iñondiko barrabaskeriak egiten dautsoez errezel-os- tean dagon loari. Orain dara- goioe sorginak Hekate'ri² opariak egiten; eta begialari- tzat otsoa, erloiutzat otsoaren ausia dauzan giza-erale zime-

(2) Hekate, su-lezetan agintza andiko andera, Birgili'k "caeloque Ereboque potentem" (Enearena VI, 247), bai ortzean, abi sulezan altsu ereisten dautso.

la, otso ausiaren deira, lapu-
roinkadaka, Tarkin'en³ oinka-
da lizunekaz badoa bere as-
moetarantza mamien bat, itza-
len bat ba'ledi legetxe. Ik, lur
sendo ta ikarabako orrek, ik
ez egizentzun nire oinkadarik,
nondik eta nora doazan, nire
atzera-aurreen barririk emo-
nazkero bera beteteko seku-
lako erea dodan nire egikizun
ikaragarri au arriak eurak be
eskuartetik kendu eztagisten.
Bizi da ori ni ez yoko bai yoko
nabilkon bitartean; arnasa
otzegia emoten dabe itzak
egiteak berotuteko. (Txilinotsa
da).

Ba-noa ta eginik dogu; deiez
dot txilina. Ez al dok entzun-
go, Duncan, itzako zerurako
edo su-lezarako il-kanpaia
dok-eta. (Alde dagi).

MACBETH ANDERA aurrera.

MACB. AN.- Biztu egin nau ni
orreik mozkortu dauzanak
berak; ixitu egin nau ni orreik
itzali dauzanak. Entzun! ixilik!
mozolloaren oioa izan da,

(3) TARKIN, Erroma'ko lenengo erre-
geetatik zazpigarrena ta atzenengoa ya-
tsu emen. Onen seme Sesta'k, lizunkeri-
lera eutsi-ezinak bultzaut, Lukertze ema-
kume on-maratz eta sendi urtenekoa ta
eskondua, indarrez eta gabaz, laidotu ei
eban. Yozokune baltz-iguigarri onek
asarre bizitan yarri ebazan Erromarrak,
eta iguinaren iguinez erregea ta erregeak
bein betiko ortik zear bidali ebezan eta
errege-agintza-ordez Erkal-agintzea sor-
tu-azo.

gau-onik latzena emoten
dauen yoale-zai zori txarre-
koarena. Ba-daragoio ak; idi-
gi dira atreak, eta otsein moz-
korrak irri dagioe euren egin-
berrari; zitala edena sartu
dautsat nik euren edabeari, ta
bizia ta eriotzea or dabiltz al-
karri ekiten bietatik zeñek ira-
baziko.

MACB.- (Barruan). Nor dago or?
Ba!

MACB. AN.- Ai ene! atzari dirana-
ren bildur naz, eta oraindik
egikizun da egitekoa; egite-
koaren bildur gara, eginak bil-
durtu bearrez. Entzun! gertu-
rik itxi dodaz arein sastakaiak,
ezin yazo edikean ak aik ez
aurkituterik. Neuk egingo
neunkean, lotan egoala nire
aitaren antzik artu ezpa-
neuntso. Nire senarra!.

Barriro aurrera MACBETH.

MACB.- Egin dot eitekoa. Eztozu
entzun zaratarik?

MACB. AN.- Mozolloa oioka ta txi-
rritxirriak txirtxirka entzun do-
daz. Ez ete dozu itzik egin?

MACB.- Noz?

MACB. AN.- Oraintxe.

MACB.- Beerantza nentorrela,
ala?

MACB. AN.- Bai.

MACB.- Entzun! nor datza biga-
rren lo-gelan.

MACB. AN.- Donalbain.

MACB.- Ikuskizun baltza da au (Bere eskuak begira).

MACB. AN.- Tentelkeri andia ikuskizun baltza dala esatea.

MACB.- Barre egin dau batek lotan egoela, eta "Eraltea!" gedar egin dau beste batek. Alkar iratzarri dabe olan; zutundu egin naz eurai entzuteko, baña, euren arrenak eginda, loak artu dauz barriro.

MACB. AN.- Bi dagoz lo-gela baten.

MACB.- Batak "Yaungoikoa lagun bekigu!" gedar egin dau, eta besteak, "Olantxe"; gizon-eskegitzalleren eskuokaz ikusi nabenean. Arein bildurrari adi, aik "Yaungoikoa lagun begiku" esan debenean, ni enaz gauz izan "Olantxe" erantzuteko be.

MACB. AN.- Olan ez egizak artu zerak.

MACB.- Baña, zegaitik enaz gauz izan "Olantxe" erantzuteko? Neu izan naz Yaungoikoaren laguntza-bearrik andienean, eta eztarrian lotu yat "Amen".

BACB. AN.- Onan etxakie erogo bear onango egitadai, ostantxean zoratu egingo yaku.

MACB.- Norbaitek gedar au egin dauela iruditu yat: "Lorik ez geiago!", "Il egin dau Glamis'ek loa, eta au dala-ta. Cawdor'ek eztau lorik geiago egingo".

MACB. AN.- Nor izan da olango gedarra egin dauena? Thane adeigarri, erkindu egiten dok ire sendotasun begiragarria, zerak olan biotz-makal-antzerara artuta. Ur-billa oa, autor zikin ori ire eskuetatik kentzeko. Zegaitik ekarri dozak sastakaiok euren lekutik? An egon bear yaek orreik; artu, atzera eroan, eta odoldu egizak otsein lotiak.

MACB.- Enoa ni ara barriro; egin dodana gogoratuten be bildur non; enon atometan egin dodanagan nire begiok berrienbarri yarten.

MACB. AN.- Biotz-makal, kivil ori! ekadazak sastakaiok; irudiez besterik ez dozak lotan dagoana ta ila. Ume. begiak dira txerren-iruduaren bildur. Odola dariola ba'dago, odol agaz odolduko dodaz otseñen arpegiak, errudun eurak agertu dadizan. (Alde dagi. Barruan ate-yoka).

MACB.- Nondiko ete da zartada ori? Zelan ete nago ni, edozein zartadaz bildurtuteko? Ze esku dira oneik? Ene! begiak ateraten daustiez eskuok! Netun⁴ andiaren itsaso nagusiko ur guztiak be asko izango ete dira nire eskuko odola zeatz kentzeko? Ez, urak eskua garbitu-bearrean,

(4) NETUN, itsas-errege, Erromarren mitu-iztiz.

itsasoak eta itsasoak gorrituko dauz eskuak, urdina gorriturik.

MACBETH ANDEREA aurrera, barrien-barri.

MACB. AN.- Ireen margoko, koloreko, dozak nire eskuok be, baña lotsa nintzatekek irea lango biotz zuririk ba'neunke. (Ate-yoka barruan).

Egoe-aldeko ate-yotea dantzut; gure lo-gelara goazen. Ur apur batek ikuziko dau gure egitea. Olan izatekotan bai, ba-litzake zer erreza! Ate-yoka ta yoja daragoiozu, baña iñok yaramonik ez. (Ate-yoka ostera be barruan).

Entzun! ostera be ate-yoka; ire lo-atorrea yantzi egik, gu yagita aurkituazkero susmo txarren bat iñok artu ez dagian; ez adi olan tenteldu ire gogaketetan.

MACB.- Nik egina yakiteagazko, neuk ez yakitea litzake onena. (Ate-yoka barriro bebarruan). Buncan iratzarriko al dok ire ateyote orregaz! olangorik al endu! (Alde dogie).

Ate-zala aurrera. Ate-yoka barruan.

ATEZ.- Bai, benetan daragoio norbaitek ateyoka! su-lezako atezai ba'ledi norbait, trebe ledike giltzeari batera ta bestera eragiten. (Ate-yoka barriro). Yo, yo, yo. Nor dago or, Beltzebu'ren izenean? Ugaritasu-

naren begira egoneko lugin bat dozu emen, bere burua urkaturik; tertzioz erdu; mosuzapirik asko ekarri aldean, arregaitik emen izerdi onik bota bearko dok-eta. (Ate-yoka) Yo, yo! Nor da or, beste txerrenaren izenean? Arranoa! Egiaren eta guzurraren alde, bien alde zin-egiteko gertu egoten zan bat dozu emen, Yaungoikoaren izenarren amaikatxu azpikeri egindako maltzur bat, baña Yaungoikoari ezin sartu izan eutsan ziririk. Ui! Barrura ator, azeri ori. (Ate-yoka) Yo, yo, yo! Nor da? Arrano arranoa! Ingelandar yostunen bat datorku ona, Pantze'tiko galtzerdiak ostu ebazalako. Sartu adi i be, yostun, ire koipeak emen urtuteko. (Ate-yoka) yo, yo! Bein bez atsedenic! Zer eta nor zara zu? Baña leku au otzegi da su-leza izateko. Enoa emendik ara txerrenatezai izaten; lorazko bideakzear betiko sutegira doazan guztitariko ogibideetariko batzui sartzan izteko gogoa neban nik izan. (Ate-yoka) oraintxe! oraintxe! Arren, bai, arren, erruki izan atezai. (Ba-didigi atea).

MACDUFF eta LENNOX aurrera.

MACD.- Lagun, beranduen baten yoan intzan oera orren berandurarte lo egoteko, ala?

- ATEZ.- Egia esan, yaun, edan eta edan erago geuntsan ollarrak bigarrenez yoarte, eta eda-bea, yaun, iru zeretarako da el-bide.
- MACD.- Zertzuk dira edabeak berariz dei-egiten doutsen iru zerok?
- ATEZ.- Ara, oneixek, yaun: surra gorritutea, lo gurea ta txiz-estua. Lizunkeria da edabeak dei-egiten dautsana ta ez dautsana; ba-dakar lizunkerigaleriak, baña bai beteezina be; au dala-ta, asko edanak lizunkeriarri ziri ederra sartzen dautsala esan ledike; sortu bai egiten dau, baña bai eze-reztu be; biztu egiten dau, ta il bertatik; "Aurrera" dirautsa, ta "Atzera", bertatik; erabagia arrozoten dautsa, tal itxi-az, bertatik; au dala-ta, ziri ederra sartzen dautso lotan, eta agoa bete aginegaz izten dau an.
- MACD.- Sinisten yoat; bart agoa bete aginegaz gelditu intzala.
- ATEZ.- Ori egin eustan, yaun, baña neuk be ordain lango ordaina emon neutsan eta, nire ustez, arentzako ni indartsuegi izanda, batzuetan ak niri zangoetatik goatu-arren, arteziz yaurtin neban nik.
- MACD.- Zirkinik egin ete yok ire ugazaba? Gure ate-otsak iratzarri yoek! ez yatek bera.
- MACBETH aurrera.*
- LEN.- Egun on, yaun zindo!
- MACB.- Egun on bioi!
- MACD.- Zirkinik egin ete dau Erregek Thane argi?
- MACB.- Oindiño ez.
- MACD.- Berari goxetik dei-egiteko agindua emon eustan; larri-larri aurrera yoaten itxi dautsat tertzioari.
- MACB.- Beragana eroango zaudaz.
- MACD.- Neke atsegingarri yatsu au, baña arraitiño be neke.
- MACB.- Atseginenez egiten dan lanak berak osatuten dau lane-ko nekea. Au da atea.
- MACD.- Dei-egiten atomauko naz, tertzioan egin-bearrekoa dot zeregin au-ta. (Alde MACDUFF'ek).
- LEN.- Gaur ete doa Errege emendik?
- MACB.- Bai, gaur; gaurko eguna izentau eban.
- LEN.- Artegea izan da igaroko gaua; lurrera egotzi dauz axeak gu gentzazan etxeko kebideak eta, or diñoenez, aldean be negar-intzirriak entzuten izan dira eriotzearen garrazi bakanak; eta etorkizun negargarrirako sortuten dagozan sute itzala ta gizonen arteko naste-borrasteak iragarri ei dabez itz ikaragarriz; gautxoriak be ixiltzeka oioka erago dautso atzenbajo gau orretan; ba-dira lurra beroe-

nak artu ta ikaratu egin dala diñoenak be.

MACB.- Gabaro latz izan da, benetan.

LEN.- Nire gomuta gazteak eztau ori lango beste gabaro latzen barririk.

MACDUFF aurrera barrienbarri.

MACD.- Onangorik! Onangorik! Onangorik! Ez miñek, ez biotzek ezin asmau leikie izenik iretzako!

MACB. eta LEN.- Zer yazoten da?

MACD.- Bere egitekorik andiena egin dau naste-borrasteak! Yaunaren yauretxe gantzutua zartadaka zulatu ta aren bizia ostu egin dabe giza-eralerik zantarrenak.

MACB.- Zer diñozu? Bizia ostu?

LEN.- Erregea ete diñozu?

MACD.- Lo-gelara zoaze ta zuon ikusmena ondatu egizue Gorgon⁵ barri orregaz; ez eragin itzik niri, zeuk ikusi ta itzegin. (Alde MACBETH eta LENNOX'ek) Atzarri! atzarri! yo galtzori-yoalea; ergeltea ta

(5) GORDON. Iru aitzak eroien izen au. Euskeldunen artean, neguko gau luzeetan, nok ez dau entzun, esaterako, giz-otsoaren ipuña? Gizotsoa ez da gizon osorik, ezta otso osorik be: gizon zer bazuetan, otso besteetan. Olango zer bakanak ziran Gordonak be: ez emakume oso, ez suge oso; emakumerenak ziran euren soñak, baña buruan suge kirimilduak ebezan, ule-ordez, "ebezan" esan dot, baña, "ei ebezan" esan bear neunkean.

azpikeria! Bankuo ta Donalbain! Malcolm! atzarri dazize! astindu eriotza-antzeko lo ori, eriotzea bera begiratuteko; Gora, gora, ta ebaztegun andiaren irudia ikusi! Malcolm! Bankuo! zuon ilobietatik ba'ledi lez yagi ta erdu itzal-antzera, ikuskizun ikaragarri au ikusteko! (Galtzori-yoale-otsa da).

MACBETH ANDEREA aurrera barriro.

MACB. AND.- Zer yazoten da adar gorrota garri orren otsez etxe onetan lotan dagozanak batzarrera deituteko? Esan, esan!

MACD.- Andera zindo ori, zutza-korik ezta nik esan dagikedana entzutea; entzun-ala eriotzea lekarkio barrien-barri emakume-belarrira esateak.

BANKUO aurrera barriro

*Ene Bankuo! ene Bankuo!
il egin dabe gure ugazaba
Errege!*

MACB. AN.- Ai enetxoa! ai enetxoa! Zer? Gurean?

BANK.- Gogorregi edonorako be. Duff maite. Iruntsi egizak itzok arren eta olangorik ez dala yazo esan egik.

MACBETH eta LENNOX aurrera barrienbarri.

MACH.- Zori oneko bititza izango neunkean au ikusi baño ordubeta lenago il ba'nintz, une onetatik ara nire biziak

ederrik ez dauta; yostallu uts
baño ez da dana; entzute ona
ta adeia, biak il dira; bizitza-
ardandegi onetan, ardaoa
aterata, ondar-loi utsak gelditu
dira ardaodunaren arroki-
zuntzat.

*MALCOLM eta DONALBAIN
aurrera.*

DONAL.- Ze oker yazo da?

MACB.- Zeu izan, eta ez dakizu?
Agortu da zure iturri buru ta
zure odolaren iturburua: iru-
ron iturburua agortu da.

MACD.- Il egin dabe zure aita
Errege.

MALC.- Ai ene! nok?

LEN.- Dirudienez, bere lo-gela-
koak il dabe; odoldurik agiri
dira euren esku ta arpegiak,
baita euren burupekoen ga-
nean garbitzeka aurkitu dogu-
zan sastakaiaik be; adi-adi
begiratu gabez, baña eztabe
ezer iragarri. Gizonen bizirik
ezin itxi edikean arein ardura-
pean.

MACB.- Tz! nire asarre gorrian eu-
rak ilaren damu dot.

MACD.- Zegaitik egin dozu olan-
gorik?

MACB.- Nor izateko une berean
zur eta ikaratu, bare ta asarre,
zintzo ta ez-aldeko? Ez gizo-
nik. Lenen bururatu yakona
egin dau nire maitasunaren
maitasunak, burubide barea-
gori aurreak arturik. An egon
da Duncan luze etzanik, bere
zidar-narrua an-orr-emenka

odolezko orbanez beterik, eta
ago-zabalik agiri izan dira be-
re sastakaizuloak, aurak zear
barrura ondamentia sartzeko
izatearen atakea ba'litzazan
lez; bestetik, antxe eraleak,
euren ogibide-kolorez bete-
beterik, euren sastakaiaik ga-
nora bagarik odol gogortuz
estalita ebezalarik; nok eutsin
eskuari, maite izateko biotzik,
eta maitasun ori erakusteko
kemenik izanazkero?

MACB. AN.- Lagun zakidaze
emendik alde egiten. Ai ene-
txoa, bada!

MACD.- Yagon anderea.

MALC.- Zer dala-ta dagoz geldi
gure miñak arazo au geien
geurea danazkero?

DONAL.- Zer esateko guk emen?
Geu beteko zuloan legetxe
gagoz, gitxien uste danean
bertatiko baten goatu gengi-
kiez eta gureak egingo leuke-
ta? Alde dadigun emendik;
oindiño sortuteko dira gure
negartantanak.

MALC.- Gure naibaga gorria be
eragiteko da oindiño.

BANK.- Yagoizue anderea. (Atera
daroe MACBETH ANDEREA). eta
otzaren otzez min artzen da-
ben gure soin makuleko bi-
llus- uneak estail daiguza-
nean, batu gadizan, eta zea-
tzago eztertu dagigun egite
odoltsu au, obeto ezaguteko.
Bildurrak eta kezak aztindu-
ten gabez; Yaungaoikoaren
esku indartsuetan nago-ta, ori

dala-ta, gertu nago ixilean dagon azpikeri maltzurraren aurka gogor yokatuteko.

MACD.- Bai neu be.

GUZTIAK.- Guztiok be bai.

MACB.- Astirik galtzeka gertau ta batera batu gadizan aretoan.

GUZTIAK.- Ondo ebatzita. (Alde MALCOLM eta DONALBAIN'ez bestek).

MALC.- Zer egiteko asmo dok ik? Ez goaz orrein batzarrera: naibagearena egitea zer erreza dok gizon guzur-darioentzako. Ingelanda'ra noa ni neu.

DONAL.- Eire'ra ni; banazeko zo-

riak obeto yagongo gauz; sastakaiak yagozak gizonen irribarreetan gogozan leku onetan; odolez urrago dan ta beragaz odoltiago izateko bidean.

MALC.- Oindokoaren eztoz eldu lurrera eriotza bat egin dauen aztamakila ori, eta aren itutik alde egitea dok gutzako biderik egokiena ta galbiderik gixienekoa. Zaldigenera, ba, ta agur-egite-koipekerietan ibilteka zirrist-egin emendik, zurrarena dok errukirik eztagon lekutik lapurrek lez ixilka alde egitea. (Alde dagie).

II AGERLEKU.—Lengoxea. Gaztelutik at.

ROSS eta Agure bat aurrera.

AGUR.- Ondo gomutetan dodaz irurogeta amar urteotako zerak; ordu bildurgarriak eta zer bakanak ikusia nozu aldi arretan, baña bartkoen aldean utsa dira aik.

ROSS.- Ai! aita on, ba-dakuszu bizileku oneri zemaika dabilela zerua, gizonaren egiteak asarraturik; dagoneko egon bear leuke egunak argiturik, eta orraitino argi bidezta itoten daragoio gau ilunak, idunetik goatuta; gaua geiago dalako, ala eguna lotsa dalaka estalten ete dautso ilunbeak arpegia ludiari, argi biziak mosuemon bear leuskion tertzioan?

AGUR.- Berezkorik ezta au, egiteak be ez diranez. Igeroko

Asteartean aztore bat ebilen arro egaz goi-goian eta, ara! goatu ta il egin eban mozollo sagu-yale batek.

ROSS.- Eta Duncan'en zaldiak (zer bakan eta segurua aux), eder eta bizkorak, euren endearen kutunak, basati ta uxo egin dira euren izakeran, euren aska-abeak ausi ta igesi egin dabe; yagi ta asaldata egin dira bendekotasunaren aurka, gizadiari guda-egiteko edo.

AGUR.- Alkar yan dabela diño.

ROSS.- Egin be orixe egin dabe, arriturik begiratuten eben neure begian aurrean. Emen doctor Macdoff ona.

MACDUFF aurrera

Zelan doakun mundua, yaun?

MACD.- Zer, ba, ez dakutsu zeuk ala?

ROSS.- Ezagun ete da odoltsu baño odoltsuago dan egite au nok egin dauen?

MACD.- Macbeth'ek il dauzanak.

ROSS.-Ai ene! ai ene! zer onik itxaro eikien aik ortik?

MACD.- Erosita egozan aik; ixilean igesiak dira Malcolm eta Donalbain, erregeren seme biak, eta auren ganean dago egi-tearen susmoa.

ROSS.- Ori be ez da berezkorik; irabazirik ez datorkon andikeria, bizibideak kenduko dautsezana! Olan izatekotan. Macbeth izango da errege, ezaibaga.

MACD.- Dagoneko dago izentua-

rik eta Scone'ra yoango da erregetzea an artzeko.

ROSS.- Non dago Duncan'en gorpua?

MACD.- Colme-Hill'era eroana da; an dago bere aurrekoen azurtegi gurena ta azurrok yagoten dauzan lekua-ta.

ROSS.- Scone'ra zoaz zeu be, ala?

MACD.- Ez, lengusu, Fife'ra noa ni.

ROSS.- Ondo dago, ara noa ni.

MACD.- Ori ondo, ondo eginda ikusiko aldozak zerak. Agur, Yantzi zarrak ez ete yakuz etorriko barriak baño obeto?

ROSS.- Agur, aita.

AGUR.- Yaungaoikoaren onespena zutzako, ta bai txarretik ona ta arerioetatik adiskideak egin gurako leukiezan guztientzako be!

III EKITALDI

I AGERLEKU.—Forres. Bakaldegiko leku.

BANKUO aurrera.

BANK.- Or dok orain: errege, Cawdor, Glamis dana, arako emakume sorginak agindu ebenez, eta bildur nor orretan eskuak ez dokazala garbi; baña ire ondorengoentzako ez ala izango be esan yoen aik; neu izango nintzala errege askoren iturbura ta aita. Ara, Macbeth, egi izan ba'da-

di aik esana, itzako lez nitzako be; benetakoak be'dozak arein itzak, aiko, itzako egi urtenazkero, zegaitik ez izan nitzako be etorkizunaren iragarki ta nire itxaroaren puzkarrri? Baña..., ixilix, tutik bez geiago.

Adar-otsa MACBETH BAKALDUN, MACBETH ANDERA BAKALDUNO, LENNOX, ROSS,

Lordak, Andereak eta Laguntzakoak aurrera.

MACB.- Amen gure ostatukorik nagusiena.

MACB. AN.- Orreri dei-egitea aztu ba'litxaku, utsune andia legokean gure yai andi onetan, eta ez litzakean bape egoki.

MACB.- Yaun, apari andi bat egiteko gara gaur arratsean eta zu ara erdutea gura neunke.

BANK.- Agindu begist zure nagusitasunak, nire bendekotasuna lokarririk askatu-ezinenez orreri betiko loturik dago-ta.

MACB.- Zaldiz ibilteko ete zara arrasti onetan?

BANK.- Bai, ene yaun on.

MACB.- Ostantxean artuko neunke zure onurik, gaurko batzarreran zuk emona sentzunezkoa ta nire onerakoa izan data; baña, bier emongo daustazu. Zaldiz urrin yoateko eta zara?

BANK.- Ene yaun, oraindik eta apari-bitartean yoan ledikenik eta urrinen; dabilen baño bizkorrago ibili-ezirik nire zaldia gabari eskatu bearko daustadaz ordu ilun bat edo bi.

MACB.- Ez egin utsik gure yaira.

BANK.- Ez dot egingo, ene yaun.

MACB.- Entzun dodanez, gure lengusu odolduak artu dabez Ingelanda'n eta Eire'n; alan be, ez dabe autortu euren aitaren eriotza biozbagea, eta

iñondiko asmakizunez bete dabez entzulaen belarriak; baña biar itz-egingo dogu orrezaz, orrezaz batera itz-egiteko batu gadizanean. Zoaz arin zaldi-ganera. Agur, arratsez etorriarte. Fleance be zeugaz ete doa?

BANK.- Bai, ene yaun on; guri deiez dogu gure aldia.

MACB.- Bizkor eta apatx-gogorrek izango al dira zuon zaldiak; au dala-ta, euren bizkarretara. Agur. (Alde BANKUO'k).

Bere astiaren yabe bedi gizon bakotxa arratzeko zazpirak arte! lagun-artean egoteari txera argiagoa egiteko, baka-rrik egongo naz ni aparitakorarte; bitartean. Yaungoikoa lagun bekizue! (Alde MACBETH Andereak, Lordak, Anderak, e.a.).

I, txotxo, itz bat iri: zer esango-begira ete yagozak aik gizonak?

OTSEÑAK.- Ene yaun, orretarako-xe dagoz, bai.

MACB.- Gure aurrera, ona ekazak. (Alde Otsenak). Utsa da onan izatea; onan bildurga bizitea bai ba-ledike eder; bildur andi da Bankuo'ri dautsagun bildurra; ba-dago bildurdu eragiteko zeozertxo aren berezko erregetasunean; kementsukementsu da a, eta bere-bere dau aren bildurbako gogoak aren kamenari ostopobaga lan egiteko bideak erakusten

dautsazan zurtasuna. Ez dot arenez besteren bildurrik; atzera egin bear dot nik nire asmoetan aren bendea, diñoenez Marka Andoni'k Kaisar'en bendea legetxe. Agiraka egin eutsen ak arako aitzai be niri eguño lenengoz erregeizena emon eustenean, eta berari be itz-egiteko agindu eutsen; eta gero, igarla-antzo, errege-lerrokadearen aitatatz agur-egin eutsoen; ondorengorik bagako burestuna imini eusten niri buruan, eta urre-zigor antzua nire eskuetan, nire semek bagarik, beste senideren batek areitatik niri kentzeko. Olan izatekotan, Bankuo'ren ondorengoan alde orbandu dot nire gogo; aren onerako il dot Duncan maitagarria; eurekaitik eta eurekaitik bakarrik bete dot nik gorrotoz nire bake-ontzia; aik errege egiteko emon dausat nik gison guztien arerioari nik dodan pitxirik yorien eta ederrena, Bankuo'ren azia errege egiteko! Olangorik yazo baño len, erdu, zoria, guda-lekura eta guda-eupadea imini nire agoan! Nor dago or?

Otseña aurrera barrien-barri, Erale bigaz.

Atetara oa orain, eta an ago guk dei-egin arte. (Alde dagi Otseñak).

Altzo ez ete gendun alkarregaz itz-egin?

I ERAL.- Bai, atzo, eta eder izan-

go al yako zure nagusietasunari.

MACB.- Ori ondo, eta orain ondo aztertu ta ausmertu ete dozuez nire esanak? Yakizue, ba, ni izan nazala zuok oker uste izanarren, eta zuok olangogarririk izan ezarren, a izan dala igaroko urteetan zuok bear-izan gorrian euki zauezana; au da, zuon ederretsiz, gure oraintsuengo batzarrean argi imini neuntsuena, zera, ak, etentzaka, begia zuon ganean eukiten izan dauela, edozetan bideak itxi egiten izan dautsuezala, iñoren eskuko zintzazela, orretarako ak zetariko bideak erabili eban, eta olango amaika ta amaika, biotzik eta bururik otzenari be "Au egiten eban Banduo'k" esanazoko leuskionak.

I ERAL.- Bai, iragarri zeunskun ori.

MACB.- Bai, orixe egin neban eta aurrerago be yo neban, eta au izango da gure bigarren batzar onen geia. Orren andi ete da zuon epea zer oneri aurrera yarraituten izteko? Orren barrura sarturik ete dozuez Kisto'ren irakatsiak, bere esku astunagaz zuok ilobiraño makurtu, ta zuonak betiko eskekotu dauzanaren eta aren ondorengoan alde zuok arren egiteko?

I ERAL.- Gizaon gara, yaun.

MACB.- Bai, gizontzat agiri zarie izendegian, eiza- txakur, erbi-txakur, naste-txakur, txakur ule-leun-luze, txakur usikari, altzo-txakur, eta txakurotsoak guztiak txakurritzena daroenez; izendegi arduratsu ta zeatzak ba-dirautsu zein dan bizkor, zein astiro ibilteko, zein zur, zein etxe-txakur; berezko esku-zabalak emoniko emoiaren bidez berezten da bakotxa; bakotxari bere zertxo eraasten yako guztitari-koentzat dan izenaz ganera. Olantxe da gizonakazkoa be. Zeuok esan orain gizonen izendegi zeatzean gorengo malletan, ala berengoetan za- gozen, eta zuon arerioarenak egin dau, zuon biotzetan imi- niko dodan egikizuna irabaz- ten dozuez orregaz, guk geuk be, a bizi daño osasun txarra daroagunok, a ilazkero seku- lakoa geunkake-ta.

II ERAL.- Yaun, munduagandik ar- tu dodazan zartada ta ukabil- kadak asarre gorria emon dauste-ta, emen nozu egin dagidanek ardurarik emoten ez daustan au, bein munduari berea ta erdiaak emonazkero.

I ERAL.- Neu nozu beste bat; as- pertuta nago zori txarraren zori txarrez; tatarrez erabili nau zoriak-eta, gerturik nago- tsu bizitza onetan zirti-zarta yokatuteko , bizitza au obatu, edo beroni atzena emoteko.

MACB.- Biok dakizue Bankuo izan dala zuon arerioa.

ERALE BIAK.- Egi utsa, ene yaun.

MACB.- Nire be ba-da, ta luzaro be luzaro izan be, nire bizitza- ko une oro nik biziaren urren dodanaren aurka ekin eta ekin daragola-ta. Arpegi emonda kenduko neunke nik a begien aurretik, eta nire gu- ramenari agindu be bai ori ederretsi dagiala, baña olan- gorik ez dot egin bear arenak eta nireak, bionak diran adis- kide batzukaitik. Ez dot galdu bear nik arein maitasuna ta bai negar egin neuk ilten do- danagaitik; au dalata nabil zuon laguntzearen billa; lagu- nabarren begietatik estali ta ostondu egiten dot arazo au ainbat zegaiti astundaitik.

II ERAL.- Yaun, beteko dogu zure agindua.

I ERAL.- Baita gure biziak zertuta be...

MACB.- Argi dagi zuon adoreak zuok-zear. Geienez be ordu- bete-barru iragarriko dautsuet non yarri; iragarriko dautsuet egin-eginean zein tertziotan egin zuon egitekoa; arrats onetan egin bear da egiteko ori, ez bakaldegian bertan, irrintxoago baño; beti uste izan dot eragozpenik ez do- dala bear nire bidean; a (Ban- kuo) baztartuta, ez itxi ezetari- ko ostoporik, ez eta adabaki-

rik be nire lanean; bere seme Fleance dau ak bere lagun, eta semea baztartutea aita baztartutea añako da nitzat-eta, aitareen zoria izan bear dau semeak ordu baltz orretan. Zuok zeutara ebatzi; laster noake zuokana.

ERALE BIAK.- Erabagia arturik gagoz, ene yaun.

MACB.- Laster noakizue; barruan egon (Alde Eraleak).

Eginda dago: Bankuo, zerura-ko ba'dok ire arimearen egazkadea, arrats onetan izango dok (Alde dagi).

II AGERLEKU.—Lengoxea. Bakaldegiko beste gela bat.

MACBETH ANDEREA ta OTSEIN bat.

MACB. AN.- Alde egin ete dau Bankuo'k bakal-uritik?

OTS.- Bai, andera, baña arratsean dator atzera.

MACB. AN.- Erregeri itandu egiok itz gitxi batzuk entzuteko lain asti dauenentz.

OTS.- Itanduko dausat andera. (Alde dagi).

MACB. AN.- Ez dago ezer, dana da galdurik, gure guraria poz bagarik lortu ba'dagigu: oba da guk banatuten doguna be-
ra izan, banatuta bada-ezpa-
dako pozik izan baño.

MACBETH aurrera.

Zer da ori, ene yaun? Zegaitik zagoz bakarrik, zure lagun-tzat irudipenik baltzenak dozuzala, ta euren geiagaz batera il bear leukien oldozketa orrei eragin eta eraginka? Ez litxakie yaramonik egin bear zuzendu ezin ledikezan zerai: eginik dago egina, aor.

MACB.- Zauritu bai, zauritu dogu sugea, baña il ez; osatuko yako-
z zauriok, eta lengoxea izango da; bitartean, aren lengo aginak usigiteko zorian geldituten da gure gaiztakeri beartsua. Baña, lokatu bediz yoskune-giltzak, min-artu begie mundu biak, guri gure yaltaldiak bildurrez eragin eta gabero ikaratuten gabezan ames bildurgarriak euren urduritasunez guri lorik galazo baño len; dogun leku au bete-
tearren betiko atsedenera bidali doguzan ilen artean izatea be oba da, gogo-elorrio bizitan, atsedenek baga, lilurat-
urik, gau osoetan etzanik egotea baño. Bere ilobian dago Duncan; lo ederra dau ak bizitzako artegatasun aldakor-
raren ostean; bere egitekorik dollorrena egin dau azpikeriak; ez galtzaiduk, ez zitalek, ez etxeko gaiztakerik, ez erbesteko gudarostek, ezer be ez dau ukutuko geiagotan.

MACB. AN.- Tira, leundu egizuz begirakune latzok, ene yaun leun orrek; gogargi ta pozdario agertu arratseon gure mai-kideen artean.

MACB.- Olantxe agertuko naz, kutun, eta zeu be olantxe agertuko al zara; Bankuo gogoratu egizu; bera dala lenengoa iragarrri egiozu, bai zure itzez, bai zure begiz; ez gagoz bildurga biziteko, gure omenok yagoteko onan labankeri-darioka ta gure biotzak zelango diran iñok ikusi ez dagian gure arpegiz estali-bearrez bizi garean bitartean.

MACB. AN.- Geldi itxi egizu ori.

MACB.- Ai! emazte maite, sikilikituz beterik dot burua! Ba-dakizu Bankuo ta Fleance bizirik dirana.

MACB. AN.- Bai, baña betiko ezta eurekan dagon berezkoaren eredua.

MACB.- Pozbiderik ba-dagu oraindik; zeartau-ezinak ez dira aik; pozik izan, ba; estalpeko saguzarrak egaz egin baño

len; kakarraldo narru-baltzak bere burundada loarrazoteko Hekate ilunari dei-egiteko gabeko durundu arrausti-eragile atera baño len eginik izango da egite aratatsu ta itzala.

MACB. AN.- Zer da egiteko zarea-na?

MACB.- Ez al dozu yakingo maite orrek, egindakoan txaloak yotera arte. Ator gau begi-isle, itxi egik egun errukiberearen begi samurra, ta ire esku odoltsu-ikusezinez eeten, birrindu ta ortik zear bidali egistak zurbil nendun lokarri astuna! Gizenduaz doa argia, eta bela-basora doa egaz belea; burua makurtuten eta loak artzen asiak dira eguneko zer onak, gabeko egile baltzak euren goatze ta narrukadak egiteko yagiten diran bitartean. Arriturik zaukiez zu nire itzak; baña, ixilik zagoz, egon; txarrak berak sendotu daroaz txarto asiriko zerak; au dala-ta, neugaz zatoz arren. (Alde dagie).

III. AGERLEKU.—Lengoxea. Zugazti, naiz landaren bat. Bakaldegirako ate bat dauela. Iru Erale aurrera.

I ERAL.- Nok agindu dausk iri gugana etorteko?

III ERAL.- Macbeth'ek.

II ERAL.- Ez dogu zetan izan orren susmo txarrik, gure egitekoa ta gure bearlekua zeintzuk diran ba-dakianazkero.

I ERAL.- Gure artean ago, ba. Egunaren argi-izpi batzuk badatoz oindifio eguzki-sarreratik; bidazti berantiarrak orain, aztalak sartuta, arin eragiten dautso zaldiari, ostatura tertzios eltzeko; eta urreratuaz dator kukuka gagokozan urlia.

- III ERAL.- Entzun! zaldia-apatx-otsa dantzut.
- BANK.- (Barrutik). Eup! argia eka-guzue.
- II ERAL.- Bera da orrazkero; erre-ge-yauregian dira onazkero aparitara deituriko enpaduak.
- I ERAL.- Orreïn zaldia or dagoz deslai.
- III ERAL.- la legoa bateko bidean; baña besteetan be olantxe dau orrek, baita beste edoze-ñek be; oñez egiten dabe emendik bakaldegirako bi-dea.
- II ERAL.- Argia! argia!
- III ERAL.- Bera da.
- I ERAL.- Beragana, mutilak.
BANKUO ta FLEANCE aurre-ra, zuziagaz.
- BANK.- Euria izango da arrats onetan.
- I ERAL.- Betor. (BANKUO'n ganera doa).
- BANK.- Azpikeria! azpikeria! Igesi egik, Fleance on, igesi! igesi! igesi! Ik emon engike ordea. Yopu ori! (II egiten da, FLEANCE'k igesi).
- III ERAL.- Nok itzali dau argia?
- I ERAL.- Ori etzan egin bear zana, ala?
- III ERAL.- Bat baño eztago lurrean; igesi egin dau semeak.
- II ERAL.- Gure egikizunaren erdiki-nik onena galdu dogu.
- I ERAL.- Ondo dago, goazen emendik, zer egin dogun esa-tera. (Alde dagie).

IV AGERLEKU.—Lengoxea. Bakalderri-arazo-gela bat.

Gerturik oturuntzea. MAC-BETH, MACBETH ANDEREA, ROSS, LENNOX, ANDIKIAK eta Laguntzakoak aurrera.

- MACB.- Ezagun dozuez zuon omen-mallak, yezarri; eta biotz- biotzetiko ondo-etorria atzenen.
- ANDIKIAK.- Eskarrik asko zure na-gusiagotzeari.
- MACB.- Berengoen artean yarriko naz ni, ostatari apalarena egi-teko. Nire ostatari-anderea yarriko da maipuruan; baña ondoetorria eskatuko dautsa-gu tertzioan.
- MACB AN.- Yaun, zeuk emon egie-zu nire aldeetik gure adiskide guztiai, ondo etorriak dirala diño nire biotzak-eta.
- MACB.- Ara, euren biotzetatiko eskarrik askok urteten dautsu bidera. Alde biak dira bardi-nak; ementxe yarriko naz, er-di-erdian. (Lenengo Eralea dator atetara). Neurribaga izan poza; bertatik artuko do-gu zurrutafa bana mai-ingu-ruan. Odola dok arpegian.

ERALEAK.- Bankuo'rena da orrazkero.

MACB.- Obea az i aatetan a barruan baño. Garbitu dozue a, ala?

ERAL.- Ene yaun, moztuta dago aren samea; neuk moztu dautsat.

MACB.- Sama-moztzallerik onena augu; baña i bestean ona dok Fleabce'ri beste orrenbeste egin dautsana; ori be ik euk egin ba'dok, i bestekorik etxagok.

ERAL.- Errege yaun, igesi egin dauku Fleance'k.

MACB.- Orrazkero, barriro dator kit nire larrialdia; ostantxean asebeta nintzatekean; arri zuria baxen osoa, atxa gañe oñarri sendokoa; bere ontzian artzen gauzan aidea bestetan zabala ta guztiena; baña orain gelatxoan, zulotxoan, leku estuan, neu betekoan sarturik nago, ez-bai nago, ez-bai ta bildur zantarren barruan loturik nago. Baña, se-guru garbitu ete dozue Bankuo?

ERAL.- Bai, ene yaun on, arekan dago seguru be seguru, bu-ruan ogei sastakai-zulo dauzala; gitxienez eriotzea dakartso orrek zer biziri.

MACB.- Eskarrrik asko orregaitik; an datza sugetzarra; igesi dauen mamarroak aziko dau zitalik gerora, baña bein-bei-

nean ez dau aginik. Oa; bier eragoko orretaz barrien-barri. (Alde Eraleak).

MACB. AN.- Ene errege yaun, ez-tazu egiten zuk poz- gedarrik; oturuntzeak dirauño, biotz onez emoten dozula sarritan erakutsi ez ba'dagizu, saldua yatsu olango oturuntzea; yan norberenean egiten da ondoen; egiten dautsuezan arrera ta txerak yatzuz yanari gatza ta piperra ezarten dautsoezanak; batzar otza ta utsa litzake olangorik bagako batzarra.

MACB.- Gogoratzalle kutun! osasuna orain gu bion aldetik, eta yan-auste on bana izango al dozue yan-galearen lagun-garrizta!

LEN.- Yaun, zegaitik ez zara yarten, arren?

(BANKUO'ren Itzala yagi ta MACBETH'en yezarlekuan yarten da).

MACB.- Bankuo atsegingarria emen ba'gendu, gure erriaren omena ta edergarria geunka-ke aterpe onen barruan, baña aren ezbearrari errukirik izateko baño bide geiago dot nitzako begirapenik-eza ari argipera botateko!

ROSS.- Yaun, aren aginduaren lotsagarri da aren onartueza. Zure goikotasunak zure erregelaguntzeagaz ederra-gotu gagiz, arren!

MACB.- Beterik dago maia.

LEN.- Amen yarleku bat utsik, yaun.

MACB.- Non?

LEN.- Ementxe, ene yaun. Zek ikaratuten dau zure goikotasuna?

MACB.- Zuotatik zeñek egin dau au?

ANDIKIAK.- Zer, ene yaun on?

MACB.- Ezin esan engike ik nik egin dodala ori; ez egistazak aztindu ule-moltso odolduok.

ROSS.- Yagi, zaldunak; ondo-ezik dago onen goikotasuna.

MACB.- Yarri, adiskide zindook; sarritan izaten nire yaunak olango aldienak eta yaiotzati-koak yokoz; yezarrita yarrai, arren; ez da luzarokorik aldien ori; bertatik yarriko da ondo barrien-barri; min egingo dautsazue ta aldiena luzatu, yaramon andirik egin ba'dagoizue; yan eta ez egin yaramonik orri. Gizon ete zara?

MACB.- Bai, eta ez bape bildurtirik, alan be txerrena bera be ikaratuko leuken ori begiraturteko.

MACB. AN.- Arrokeri orren uts baño itsagoa! zure bildurraren irudia berbera yatsu ori; zeuk esanez, Duncan'ganako bigdea erakutsi eutsun arako aidezko sastakaia yatsu ori.

Ara, emakumeren batek sustondoan esan eta aren amamak baiezturiko ipukeri letorkioz ederto egiazko bildurraren antz utsa diran ikara ta aldikadok. Lotsagarri utsa! zegaitik egiten dozuz mosu-eragiketa orreik? Orreik amaiturikoan, aulkia begiratu baño ez dozu egiten.

MACB.- Arren, bai, arren! Ikusi an! begira! adi! zer diñozue? Buroa markatu al ba'dok, itz be egik. Saien urdallak izango dira gure gomutagallu, il-etxetxoak eta gure ilobiak atzera bidali bear ba'dabez guk ilobiratuak. (Alde itzalak).

MACB. AN.- Zer? Ostera be zoroen zoroz kikildurik?

MACB.- Emen ba'nago ni, ikusi dot nik.

MACB. AN.- Zoaz ortik, lotseararren!

MACB.- Lenago be ixuri izan da odolik, beñolako aldietan, giza-legeak ekanduak beratu ta bigundu baño len; bai, ta arrazkeri be egin izan da berlarriak entzuteko itzalegi dan ilazoterik asko; igaroko aldietan, bein garaunak aterazteko, il egiten zan gizona, eta a zan gizonaren atzena; baña orain, edonor ilteko be asko diran ogei zartada izan-arren euren kaskarretan, yagi egiten dira barrien-barri ta gure

aulkietatik bultzaka ateraten gabez; eta au olango gizon-iltea baño be bakanago yatsu.

MACB. AN.- Zure begira dagoz zure lagun zintzoak, ene yaun zindo.

MACB.- Aiztuta nengoan; ez yosi zuan begirik nigan, ene adiskide zintzo-zintzook. Gatx bakana dot izan, baño uskeri utsa da ezagun nabeneztat. Tira, maitasuna ta osasuna guztioi; yezartzea noatsue; ardao ekadazue... bete ontzia. Maiko guztien pozerako edaten dot, baita uts egin dauden gure adiskide maite Banku'oren alde be. Emen al lego bera! guztien eta aren alde naz egarri, eta guztiok alkarren.

ANDIKIAK.- Zuganako gure betebearren eta zintzotasunaren agiritzat. (Barriro agertuten da Itzala).

MACB.- Oa ortik! ken akit begien aurretik! lurak iruntsiko al au! etxoek munik ire azurrak, otzik yagok ire odola; ez dok ikusmenik nigan yosten dokazan begi orreitan!

MACB. AN.- Eguneroko zertzat artu egizue au, yaunak; ez da besterik; aroari dagokon poza galazoaz besterik ez dautso egiten orrako orrek.

MACB.- Gizonek daienik egin-ezirik ez dot; Errusi'ko artz ule-

luzearen, sur-adardunaren, naiz Irkani'ko katamotzaren antzagaz urreratu akit; ori ez, beste edozein antz artu egik, eta nire kirio ta zamil sendoak ez dozak inoz ikaratuko, naiz berriro biztu akit, ezpatea eskuan dokala basamortura eroan nagik; ikaraz ikusi ba'nagik an, neskatoren baten anderakilla nazala autortu ta aldarrikatu egik orduan. Alde emendik, itzal ikaragarri, irri uts orrek! Alde, gero! (Ezereztu egiten da Itzala). Bai, olantxe; ik alde eginazkerro, ostera be gizon nok ni. Yezarri oraindik, arren!

MACB. AN.- Uxatu egin dozu poza, banatu batzar gozoa, nas-terik arrigarrienegaz.

MACB.- Izan ete ledike olango zerrik eta gu benderatu udako ostotsak legetxe, guri berarizko ikararik sartu bagarik? Arriturik nozue; ni nazana izanda, nire matrallak zuri-zuri gelditurik, zuok olango ikuskizunak ikusi ta zuonetako berezko gorritasuna ez dozuela gal-tzen ni orain konturaturik.

ROSS.- Ze ikuskizun, ene yaun?

MACB.- Ezegin itzik, Yaungoikoa-arren; geroago txarrago doa; asarratu egiten dabe itaunak; bertatik, gau on; ez egon yoa-teko aginduren begira, len baño len yoan baño.

LEN.- Gau on, eta osasun oberik izango al dau Erregek!

MACB. AN.- Gau onik txeratsuenta guztioi. (Alde Andikiak eta Laguntzakoak).

MACB.- Odol-eske dago orraiko ori; odolak odola dakarrela da esakunea; iñoz ikusi dira arriak zirkin egiten, eta zugatza itz egiten; odol-gizonik ezkutukoena be argitaratu izan dabe aztu ta zeren alkarren arteko kirimilak, bela, mika, ta belatxingen bidez. Zer da gaua?

MACB. AN.- Zeindanka, goxagaz eztabaidan dabilen zera, larri-larri.

MACB.- Zer dala-ta idiñozu Macduff'ek ez dauela erdu gura izan, gure agindu andia akizanda?

MACB. AN.- Deitu dautsazu ala, yaun?

MACB.- Alanbearrez, ba-dantzut orixe be; baña del egingo

dautsat; euretatik bat be ez dago eurenan otseñen bat erosita ez dodanik. Biar yoango naz, eta goxetik yoan be, arako aizta sorginakana; geiagorik esango dauste, txarrena biderik txarrenez yakinbearrean nago orain-eta; eragozpenak bazartu-bearrean nago, neure onerako; odoletan samaraño sarturik nagonazkero ta aurrera egin-ezinik aurkitu, aurrera egitea bestean nekor litzake atzera egitea; zer bakan-bakanak dodaz buruan eta burutik eskura yoango dira, ta aztertu baño len egin bear dira.

MACB.- Zer bizi guztiak onduten dauzana bear dozu zuk, loa.

MASB.- Goazen, goazen lotara. Zeren asierako bildurra da nigaltzen nauena; ekina bear dot nik, ekin gogorra; egiten oindiño asparri gara. (Alde dagie).

V AGERLEKU.—Iñarraldia.

Ostotsak. Iru sorginak aurrera, ta Hekate'gaz batzen dira.

I SORG.- Zer yazoten yatsu, Hekate? Asarre-arpegia dozu.

HEK.- Ez ete dot asarrerako biderik, atsozar lotsagabe azarriegiok? Zelan atomau zarie Macbeth ezetz-igarrietan eta

eriotza-arloetan olan atzeraurreka ebalten? Neu nozue zuon lilurapenen irakasle, neu kalte guztien asmatzalle-ta, zergatik enozue daitu bein be, neuk be neurea egiteko, naiz gure antzearen andia erakusteko? Eta, okerrago dana, seme gezto, gorrotatsu ta asarretsu baten alde izan da

zuok eginiko guztia; eta a, beste asko legetxe, bere onaren billa dabil, ez zuonaren billa. Zuzendu orain egin duzuen okerra: zoaze, ta goxean zatoze nigana, Akeron'go⁶ lezara; ara etorriko da a be, bere etorkizuna yakininez. Gertau zuon ontzi ta lilurak, eta ganetiko guztia. Aidera noa ni; zeregin goibel eta itzalean emoteko naz arrats au. Eguerdi-aurrean arlo andia egin-bearrean nago; iretargi-adarretik eskegita dago lurrun-tantan lidi bat; axe goatu bear dot lurrera baño len; aztu-antzez lurrunurtu ba'dagit lurrunurtu a, burunaste itzalera eroango dabe

Macbeth ak eragiko dauzan itzalak, euren lilura-indarrez. Yaramonik egiteka, ortik zear bidaliko dau ak zoria, irri egingo dautso eriotzeari, eta zurtasun, eder eta bildurraren ganetikoak izango dira bere itxaroak; eta ba-dakizue segurukeria dala gizonaren areriorik. (Eresi ta abestia barruan: Erdu ona, erdu ona, e. a.) Entzun! deiez dodaz; begira, laño baltzaren ganean yezarrita dago nire maitagarria, eta nire ordeazkotzat dago. (Alde dagi).

I SORG.- Goazen, arin goazen; laster da a atzera be. (Alde dagie).

VI AGERLEKU.—FORRES. Bakaldegiko gela bat.

HENNOX eta beste ANDIKI bat aurrera.

LEN.- Orainarteko nire erasietan ukutu baño eztautset egin zure gogaketai, baño zuk burutan zer darabiltzun aitu-ezinik eztot; auxe baño ez dirautsut nik, bakanak izan dirala yazo diran zerak. Erruki izan dautso Macbeth'ek Ducan maitagarriari; bai, ba, ilik egoan-da; eta Bankuo oldartsu-oldartsuari bidean beranduegi egin yakon-da, zuk besterik

uste izan ezik, Fleance'k il ebala a esan geinke, Fleance'k igesi egin eban-da. Gizoni etxako bidean berandu egin bear. Nok uste izan ez baltzetan be baltza izan zala Malcolm eta Donalbain'ek euren aita maitagarria iltea? Egite gorrotagarria! Macbeth'ek artu eban naibagearen andi! Bere asarre errukiorrez ez ete ebazan zatitu bereala edanaren yopu ta loaren bendeko ziran gaizkile biak? Ez ete eban egin ori ondo baño obeto? Bai, eta bai zurtasunez be, arein ezeztza entzuteak ilik ez dagon edozeñen biotza asarre bizitan yarriko eukean-

(6) Antxinakoen su-lezako ibaia da "Akeron". Orregatik zer bat bera dira Akeron'go leza ta su-leza. (Ikus Enearena VI, 295).

eta. Au dala-ta, zerak ondo egin dauzala ak diñot nik. Besterik ebatzi dau Yaungoikoak, baña giltzapean euki ba'leuz ak Duncan'en semeak, uste osoa dot aita iltea zer dan ondo erakutsiko euskiela; baita Fleance'ri be. Baña, ixilik nagon! agiriegi itz egite-arren eta erregeren aparira uts egite-arren, aren asarrepean bizi da Macduff, entzun dodanez. Yaun, esan ete zeinke a non dagon ego-tez?

ANDIK.- Ingelanda'ko errege-yau-regian dago Daucan'en semea, errege anker gordin onek ari yaiotzatiko eskubi-deak kendu ta beronek bereztat artu dautsozana, ta Edorta yaungoikozale-yaungoikozaleak txera argiz artu dau an eta zori txarraren gogo txarrak ez dautso ari ezer kendu Edorta'ren begitan. Ara yoana da Macduff bera be, errege gurenari eskatuteko lagun dakiola Northumberland eta Siward guduzaleak iratzarten, onako onein bion laguntzeagaz eta Edorta'ren ederretsiz, barriro be gu gure maietan okelarik eta zure gabetan lorik izateko gei-izan gadizan; gu-

re yai eta oturuntzetan aitzo odoltsurik ez izateko; guk gure bendekotasun zintzoa emon eta artzen doguzan omenak utsean artzeko, orain zer guztion leia bizia dogu-ta; eta barri onek emon dautsan asarrearen asarrez eta gudua etorrikoren bildurrez, gertakizunak egiten asia dogu errege.

LEN.- Iñor bidali ete dau Macduff'gana?

ANDIK.- Bai, bidali dau, baña Macduff'ek "Ez noa ni, ni ez" argi ta garbi erantzunik, gez-nariak motz eta purruztadaka atzea emon eta alde egin eban, "Damutuko yak ire erantzun orregaz nire bidean ostopo ori imini izana" esan ba'leu legetxe.

LEN.- Kontuz ibilteko onua emon leio arrako orrek, eta zurtasunak eskatuten dauen baxen urrin egoteko. Angeru gurenen batek egaz egingo al dau Ingelandara, eta barriok ari iragarri a etorri baño len. Onespen bizkorra erduko al da esku zantarpean oñaze-elorriotan dagon erri onetara!

ANDIK.- Nire arrenak bidaliko dodaz agaz! (Alde dagie).

IV EKITALDI

I AGERLEKU.—Artzulo (koba) ilun. Maskilu bat irakiten, erdian.

Ostotsak. Iru sorginak aurrera.

I SORG.- Iru aldiz egin dau miau katu nabarrak.

II SORG.- Iru bider; eta kirikiñolatzak bein egin dau irrintzi.

III SORG.- "Tertzioa da, tertzioa da", gedar dagi txerrenak.

I SORG.- Bira dagigun maskiluaren inguruan; barruzki eden-duak egotzi barrura. Arripe otzean ogei ta amaika gau ta egunez lo-eginda, izerdi-zitala sortu dokan kunkun orrek irakin egik lenen ontzi liluratu!

IRURAK.- Beste ainbestetu, beste ainbestetu lana ta nekea; su-egin, erre; eta ik, maskilu, kaskabilloak atera.

II SORG.- Zingira-sugearen ede bat irakin-eragin eta egosi maskiluan; suge-lenderaren begia ta ugaraxoren beatza, saguzarren ule ta txakur-miña, sugegorriren izpia eta ziraun-agiña, muskerren zangoa ta mozollo-egoa, su-lezako salda-antzera irakin-eragin eta kaskabilloak atera, lilura indartsu ta kaltegarria iritxi dagigun.

IRURAK.- Beste ainbestetu, beste ainbestetu lana ta nekea; su-

egin eta erre; eta ik, maskilu, kaskabilloak atera.

III SORG.- Iransuge-ezkatak, otso-agina, sorginen soin igarra, itsaso asarre-gaziko marrazoren biusturia, gabaz aterako otzerri-bedar-zustarra, Yudar biraotiren gibela, auntzen beartzuna, iretargi-ilunaldian aterako agin-azal-edeak, Turkarren surra ta Tartaritarren ezpanak, bide-ertzeko arekan urdaskak erdiratu ta erdiratuala itoriko sein-atza. Salda lodi ta intsikorra dagigun zer guztiokaz; katamotzaren barruzkiak ezarri orreri maskiluko en geigarritzat.

IRURAK.- Beste ainbestetu, beste ainbestetu lana ta nekea; su-egin eta erre, eta ik, maskilu, kaskabilloak (puxekak) atera.

II SORG.- Otzitu orain matxango-odolagaz, ta, orrazkero, sendo ta on da lilurageia.

HEKATE aurrera.

HEKATE.- Ederto baño edertoago egina! Aleginak-alegin egingo al dozuez, sari bana izango dozue-ta. Eta abestu orain maskiluaren inguruan, maitagarri ta mamuen antzera, estuna eginik, barruan artzen dozuen oro liluratuteko.

ABESTIA

Espiritu baltz eta zuri,
Espiritu urdin eta gorri,
Nastu, bai, nastu, eta nastu.
Nastuterik ez, gero, aztu.

(*Alde dagi Hekate'k*).

II SORG.- Atzorkoroak minberatu
egin yataz-eta, ba-dator
onantza zer zantarren bat; yo
dagianak yo dagiala atea, idi-
gi, erskaikok (sarrallok)!

MACBETH aurrera

MACB.- Zelan zagoze, gaberd-
sorgin ezkutu-baltzok? Zeri
daragoiozue?

IRURAK.- Izenik eztauen a egiten
daragoiogu.

MACB.- Zuon ogibidearen izenez
eske nagotsue; dakizuenez
dakizuela, erantzun egista-
zue; axeak azkatu ta eurak
elexak lurreratuko ba'dabez
be; naiz-ta ugin bitsez beteak
itsas- ontziak nastu ta iruntsi-
ko ba'dabez be; naiz-ta oindi-
ño bedar dan garia lurrera
eratsi ta zugatzak lurreratu;
naiz-ta gazteluai ikara-eragin
eta euren yagoleen ganera
yausiazoz; naiz-ta yauregiak
eta arri-meta zorrotzak makur-
tu ta euren oñarriai mun era-
gin; naiz-ta izadiko zer guz-
tien aziak eurak be yalgi ta
ezereztu; ondamendia bera
asetu ta okadaka asiarteraño
ba'da be, erantzun egiozue
nire eskariari.

I SORG.- Itz egik.

II SORG.- Eskatu egik.

III SORG.- Erantzungo dauskagu.

I SORG.- Esan egik gure agoeta-
tik, ala gure ugazabaenetatik
entzun gura dokan.

MACB.- Dei-egiezue, ikusi dagi-
dazan.

I SORG.- Bere bederatzi umeak
yan dauzan txarra makerea-
ren odola egotzi barrura; abe-
tik eskegiriko eralearen koipe-
antzeko izerdia egotzi garre-
tara.

IRURAK.- Erdu, erdu, erdu, zu,
goietako, naiz beeko.

Erakus ire buru ta ogibidea
ixilto!

(*Ostotsak dira. Buru-kos-
koldun Buru bat agertuten
da*).

MACB.- Esan egistazu, al ez-eza-
gun orrek...

I SORG.- Itz-egin-bearrik ez dok;
ire barrua irakurten yok; en-
tzun bai orren itzak, baña euk
ez esan ezer.

ITZALA.- Macbeth! Macbeth! Mac-
beth! Kontuz Macduff'egaz;
kontu Fife'ko thaneagaz. Itxi
egistak alde egiten. (Yatsi
egiten da).

MACB.- Zareana zareana, eska-
rrik asko zure onu onagaitik;
egin-eginean be nire bildurra-
ren erara yo dozu, baña itz
bat geiago

I SORG.- Iñok aginduterik etxako

orri gogoko; or yatok beste bat, lengoa baño altsuagoa.

(Ostotsak. Ume odolduren Agiri bat yagiten da).

AGIR.- Macbeth! Macbeth! Macbeth!

MACB.- Iru belarri ba'neuz, irurakaz entzungo neunskizu.

AGIR.- Odolzale-odolti izan adi, adoretu ta erabagiko; barre egik, giza-alari irri-egiteko, emakumegandik yaiok ez dautso gatxik egingo Macbeth'eri-ta. (Yatsi egiten da).

MACB.- Olan ba'dok, bizi adi, Macduff; zer dala-ta izan bear ire bildurrik? Baña, au ta guzti be, beste ainbestetu egingo dot segurutasuna, eta lokarri bat kendu zoriari; ez, ez az biziko; bildur biotz-zurbilari "guzurra diñok" esanda, ostotsak gora-bera lo-egin daki-kedan. Zer dogu au.

Ostotsak dira. Burestudun Umeren Itzala yagiten da, eskuan zugatz bat dauelarik.

Errege-seme langoxe yagi ta buru-tontorrean erregetza-iragarkin biribila dakarren au?

IRURAK.- Entzun egiok, baña itzik es egin.

ITZAL.- Leoi izan adi izakeraz, arro, baña ez bekik ardura izan nok minberatuten, nok asarratuten auen, edo-ta iri azpi-yana egiten nor dabilen

yakiterik; Macbeth eztau iñoz iñok benderatuko arik eta Birnam'go baso andia Dunsinane'ko menditzarrera aren aurka etorri arte. (Yatsi egiten da Itzala).

MACB.- Iñoz be ezta yazoko ilan-gorik. Nok eroateko basoa? Nok beartuteko zugaztirik; nok aginduteko zugaitza lurrari deutsen zustarrak atera dagiezala? Iragarte gozoak oneixek! Ondo yagok, bapo! Matxinadaburu, ez adi yagi Birnam'go basoa yagiarte, ta biziko da gure Macbeth goian yarria berezkoari deretxon bitartean, eta arnasea atertu gero, gizon ilkorri berez dagokion tertzioa eldu dakionean. Baña, kezka bat dot oindiño biotzean; zure antzeak esan al ba'daist, esan egistazu: Bankuo'ren ondorengorik iñoz izango ete da errege bakalderri onetan?

IRURAK.- Geiago yakin-guraka ez ibili.

MACB.- Nasai gelditu gura dot, eta au ukatu ba'dagistazue, betiko añena betorkizue gainera! Iragarri egistazue. Zegaitik irunsten dau lurrak maskilu ori? Eta ze zarata da au? (Zaamiolen otsa).

I SORG.- Agertu!

II SORG.- Agertu!

III SORG.- Agertu!

IRURAK.- Agertu orren begien au-

rrera, eta naigabez bete orren biotza; erdu itzal-antzez eta alde egin!

Zortzi errege agertu ta alde dagie urrengorik urrengo, azkenengoak eskuan ispillua dauela; BANKUO dator euren yarra.

MACB.- Bankuo'ren itzalaren antzekoegi az i; beera! Begibolak erre egiten yaustazak ire burestun orrek; eta ik, bekokia urrez inguratirik dokan beste orrek, lenengoak langoxe ulea dok; aurrekoa lango da irugarrena. Sorgin txarriok! Zegaitik erakusten daustazue au? Laugarrena .be? Ikaratu, ene begiok! Zer da au? Munduaren atzenerañokoa ete da erreskada au? Beste bat oindiño? Zazpigarrena? Geiago ez dot ikusi gura; eta oindiño zortzigarrena agiri da, eta asko geiago dakustaz onek daroan ispilluan; eta batzuk bola bikotxak eta errege-makila irukotxak daroezala dakust. Ikuskizunaren ikaragarri! Egia dala dakust orain, eta izan be, irribarre dagist Bankuo odolez txipirritzinduak eta bere semetzat erakusten daustaz. Onangorik! onan ete da au?

I SORG.- Bai, yaun, dan au onantxe da; baña zegaitik ete dogu Macbeth orren arriturik? Erdu, aitzak, poza ekarri onen goari, eta pozkarrizat dogu-

zan biderik onenak erakutsi; aidea liluratu egingo dot nik nire aldetik, ots egin dagian, eta bitartean zuok zuon ingurutxo-dantza barregarria egin, gure omenak bere ondo-etorria biotz onez ordaindu dabela esan dagian errege andi onak.

(Eresia. Yantzan daragoioe sorginak, eta gero ondatu egiten dira).

MACB.- Nondik dira aik? Yoanak ete? Beti-betiko dongetsizat bego egutegian zori txarreko ordu au! Sartu adi i, atetan agon ori.

LENNOX aurrera.

LEN.- Zer da adeigarri orrek gura dozuna?

MACB.- Ikusi ete dozak sorgin aitzak?

LEN.- Ez, ene yaun.

MACB.- Ire aldamera-zear eztozak yoan, ala?

LEN.- Ez, egia, ene yaun.

MACB.- Ustelduko al da aik ganean daroazan aidea, eta zori txarreko izango al da aikan uste onik izan dagiana! Zaldi-apatx-otsa entzun dot. Nor izan da emendik-zear igaro dana?

LEN.- Macduff Ingelanda'ra igesia dala zuri esaten etorriko bi edo iru yatsuz, yaun.

MACB.- Ingelanda'ra igesia!

LEN.- Bai, ene yaun on.

MACB.- Aldi, aurreak artzen dau-
tsezak ik nire egite andi-itza-
lai; asmo aldakor-geldigorra
ezin goatu asmau-ala, as-
mauaz batera egiteetartu
ezik; oraindik ara nire bio-
tzean lenen sortuten dana be-
ra izango da nire eskuetan be-
lenen sortuko dana. Eta
oraintxe be, bein oldoztua be-
reala egina bedi, nire oldoz-
kunak egiteakaz osotuteko;

otozetoan elduko naz Mac-
duff'en gaztelura; Fife'ren ya-
be egingo naz; ezpata-sor-
batzari emon aren emazte,
seme-alaba ta senitarte osoa;
estogu bear zoro-arrokeririk;
nire asmoa otzitu baño len
beteko dot egiteko au. Ikuski-
zunik asko dogu! Non dira ai-
tonsemeak? Gaioazan, eurak
dagozan lekura eroan nagik.
(Alde dague).

II AGERLEKU.—FIFE. MACDUFF'en gazteluko leku

MACDUFF ANDEREA, bere se-
mea ta ROSS aurrera

MACD. AN.- Zer egin ete dau ak,
bere lurraldetik igesi eraiteko?

ROSS.- Epe artu bear dozu, ande-
ra.

MACD. AN.- Ak eztau izan ezetari-
korik; zorakeri utsa izan da
aren igestea; gure egiteak
ezik, gure bildurak egiten
gauz saltzalla.

ROSS.- Zuk ez dakizu bildurra, ala
zurtasuna izan dan ari eragin
dautsana.

MACD. AN.- Ze zurtasun eta zurta-
sunbako! Zurtasuna ete da
bere emazte, umetxo, etsalde
ta yauntzak berak igesiko le-
kuan iztea? Ez gauz maite ak;
berezko biotz-samurtasunik
eztau ak; egaztirik txikiena
dan txepetx makalak berak
be, ba' dauz umeak, burruka
egingo dau mozolloagaz. Da-
na da bildurra, ezer bez mai-

tasuna; zurtasunik gitxi dago
olan bide baga iges egiten
dan lekuan.

ROSS.- Lengusin maite-maite,
zeure buruari emon onuak,
arren; zindo, zur, eta sentzun
andiko da zure senarra, eta
berak daki ondoen aldiari zer
dagokion ondo. Ez naz ato-
metan asko geiagorik esaten;
biotz-gogorak yatsuz aldiok;
etoi, saltzalla, aziyale gara,
geuk ez dakigularik; bildurra
dakasku zurrumurruak, eta ez
dakigu zeren bildur garean;
itsaso asarre indartsuaren ga-
nean gabiltz, ara-onaka. Ba-
noa zure ederretsiagaz; luza-
ro bagarik emen nozu ba-
rrien-barri; txarrenera eldu di-
ran zerak edo orixe gelditu,
edo gorantza, obarantza
egingo dabe, leneratu arte
Yaungoikoa lagun izango al
yatsu, ene lengusin lirain!

- MACD. AN.- Aitarik ba-dau, eta orratiño be, ez dau aitarik.
- ROSS.- Zoro nintzake, emen luza-roago ba' nengoke; zure ondamentia ta nire artegatasuna ledikez; agur dagitsuet be reala. (Alde dagi).
- MACD. AN.- Txoro, ilik dok ire aita; eta orain zer egiteko ik? Zelan biziko az?
- SEM.- Txoriak legetxe, amatxo.
- MACD. AN.- Zer? Arrak eta euliak yanda, ala?
- SEM.- Lortu dagidanagaz, esan gura dot, eurak be beste onenbeste egin daroe-ta.
- MACD. AN.- I txori orren errukarri! Ik ez dok iñoz izan sareren, zer eraskorren, ezta beste goakalluren bildurrik.
- SEM.- Eta zegaitik izan bear neunke, amatxo? Txori makalak be ez dabe bildurrik. Ez da il nire aita, zuk diñozuna gora-bera.
- MACD. AN.- Bai, ilik yagok a; zelan egingo dok ik aitzakoa?
- SEM.- Eta zuk zeuk zelan egingo dozu senartzakoa?
- MACD. AN.- Edozein merkatutan ogei senar erosi nengikez nik.
- SEM.- Olan izatekotan, barriro saltzeko erosiko dozuz.
- MACD. AN.- Sentzun andiz itz-egiten dok eta, benetan, itzako sentzun geiegiz.
- SEM.- Azpiyale, etoi ete da nire aita, amatxo?
- MACD. AN.- Bai, azpiyale, etoi dok.
- SEM.- Zer da azpiyalea, etoia?
- MACD. AN.- Zin-egin eta guzurra esaten dauena dok azpiyale, etoi.
- SEM.- Eta ori egiten daben guztiak ete dira azpiyale edo etoi?
- MACD. AN.- Ori egiten dauen oro dok etoi, eta eskegi egin bear ledikek.
- SEM.- Eta zin-egin eta gezurra esaten daben guztiak eskegi bear ete dira?
- MACD. AN.- Guzti-guztiak.
- SEM.- Nok eskegi bear dauz?
- MACD. AN.- Nok, gizon zintzok ez bestek?
- SEM.- Ori olan ba'da, zoro dira guzurtiak eta zin-egileak, eta izan be, guzurti ta zingilerik asko dago zintzoak benderatu ta eskegiteko.
- MACD. AN.- Yaungoikoa lagun izango al yak orain, matxangotxo orri! Baña, zelan yokatuko dok aitarik-ezean?
- SEM.- Ilik ba'lego a, negar egingo zeunskio; egingo ez ba'zeuntso, ortxe ledike ezagunen laster neunkakela aita barrien bat.
- MACD. AN.- Barritsu errukarri ori! Sekulako berbaldun augu!

GEZNARI bat aurrera

GEZN.- Yaungoikoa lagun izango al yatsu, andere eder! Ez naxatsu ezagun, nik neuk zure zindotasuna ezagun-ezagun izan- arren. Galbideren bat ur-ur dozulakoaren susmoa dot; gizon lauren ondo-esanik aintzakotzat artu gura ba'dozu, emen ez al dozu yarraiko; alde emendik zure txikiagaz; basatiegi nazala uste dot zuoi onango bildurrikarea sartzen nabilelako; gordinkeri baltz ledike ur-ur dagotsuen au baño txarragorik zuoi egitea. Yaungoikoak gordeko al zauzez! Ez naz atometan emen luzaroa-go egoten. (Alde dagi).

MACD. AN.- Nora igesiko? Okerrik ez dausat egin iñori, baño oraintxe gogoratuten yat mundu onetan bizi nazala; emen sarritan oker egin izana yatsu goragarri; onegin izana, oste-

ra, aldiz, zorakeri kaltegarritzat artu oi da; au dala-ta, "Nik ez dot gatzik egin"-ezko emakumesi au eragiten dot nik nire burua yagoteko?... Nortzuen arpegiak dira orreik?

ERALEAK aurrera

I ERAL.- Nondik da zure senarra?

MACD. AN.- Ez al da aurkituko zu lengok idoro leiken leku dongean.

I ERAL.- Saltzalla, etoi da a.

SEM.- Guzurra diñok, gizatxar ule-kirimil orrek.

I ERAL.- Zer diñok, kakanarru orrek? (Sastakaikadak emonala). Etoikume orrek?

SEM.- Eran nau, il nau amatxo! (II egiten da). Igesi, igesi, amatxo! (Alde dagi MACDUFF ANDEREAK, "Erailetea!" gedarrez, eta eraleak atzetik ara doakoza-la).

III AGERLEKU.—INGELANDA. Bakaldegiaren aurrean*MALCOLM eta MACDUFF aurrera*

MALC.- Bakarreko itzalperen baten bila goazen, gure biotzak azaskatu arte an negar egiteko.

MACD.- Ori baño oba ledikigu gure ezpata erailkorrari eskuan gogor eutsin eta, gizon adoretuak dago kienez, lur-yota dagon gure aberria eragi ta bere ganean iztartolaka yarri;

egunabar baktexek kallaziak eragiten dautsez emakume alargun barriai; umezurtz barriai negar eragiten dautsez; naigabe barriak yoten dabe mosu-mosuan zerua, eta erantzun egiten dau zeruak, Eskolanda'ren min-naibageak bereak ba'lediz legetxe, eta berak be kallazika daragoio, naibageari naibagez erantzu-teko.

MALC.- Sinistu dagidanari egingo

dautsat negar-arrantza; daki-dana sinistuko dot; eta ereti inik agertu dakidanean, atonduko dot atondu al dodana. Ba-ledike egia izatea zuk esana. Bere izenak berak be miñean babazorroak ateraten dauskazan errege gordin au zindo zala uste zan bein; maitemaite izan dozu zuk; oindokoarren etzauz ukutu zu. Gazte nozu ni, eta nire bitartez aren ederra ta agandiko saririk irabazi-ezinik eztozu; eta zurtasuna yatsu yaingo asarreen bategaz onezkoak egin gura ba'dozuz, ari bildots makal, errukarri ta errugaren bat opatutea.

MACD.- Ez natxatsu ni saltzallerik.

MALC.- Baña, Macbeth ba-da. Gizona, on eta onindartsu izanarren, urten ledike bide on eta artezetik errege-agindua betetearren; baña, parkatu egistazu, arren; zareana zara zu, nire gogaketa ta susmoak gorabera; angeru onik ba-dago oindifo, onenak yausi izanarren; ederra beti izango da eder, zer zantar guztiak azal ederrez yantzi-arren.

MACD.- Galdu dodaz nik nire itxaroak.

MALC.- Bai, urrean, nik nebazan lekuko susmoak be. Zer dala-ta itxi dozuz, eurai agurrik be egiteka, alango leku gorrian, zure emaztea ta semea, aik biotz-eragile yoriak, maitasu-

naren lokarri sendo aik? Erantzun egistazu, arren-bai-arren, nire espa ta susmoak zure entzute onaren gitxigarri bagarik nire buruaren yagon-garri izan dadizan; zintzo izan zatekez zu, nik besterik uste izan-arren.

MACD.- Erion odola! erion odola, erri gaxo-errukarri! Gordinkeri andi, sendotu egik ire ofarria, ontasuna ez dok atometan "Geldi or!" iri esaten-eta. Aurrrera ire okerreriakaz, segurua dok ire yauntzabidea-ta. Ondo ibili, ene yaun; gizon gordin-odoltiaren bendean dagon lur osoagaitik be, eta Eguzki-alde aberatsa neutzako ba'ledi be nik ez neunke izan guraso zuk uste nazun gizatxarra.

MALC.- Ez zakidaz mindu; ez dautsut esan gura bildur osorik dautsudani. Nire ustez, geroago berago doa gure erria buztarpean; negarrez ta odola dariola dago; egunetik egunera ago bat, ataka bat geiago dabe bere zauriak; au dala-ta, nire ustez, esku asko eragiko ledikez an nire esku-bideen alde; eta emen, ainbat milla gudari opatu daustaz In-gelanda txeratsu onek; baña, au ta guzti be, len baño akats geiago izango dauz nire erri errukarriak, nik gizon gordin aren burua nire ostikopean zapaldu, naiz neure ezpata-

mokoan sarturik a eroan da-gidanean; min andiagorik eta eguñoko askotarikoagorik emongo dautso aren lekua beteko dauenak.

MACD.- Nor izan ledike olangorik?

MALC.- Neure buruaz daragoiot; guztitariko akatsak dozuz nigan mentaturik, eta auren pipitak idigi daitezanean, edurra bestean zuri irudituko yatsu Macbeth baltza; eta neurribako nire okerren aldean asuritzat eukiko dau a erri zori txarrekoak.

MACD.- Su-leza ikaragarriko txerren-taldeetan be ezin agertu ledike Macbeth'en okerreriari ganetik egitekorik.

MAIC.- Ba-dautort gizon odolzale, odolti, aragikoi, arpegibako, maltzur, bapetekoegi, azeri, lupu, ta izenik dauen guztitariko obenkiratsa dariona dala a, baña nire aragikeriaren sakonak ez dau atzenik: zuon emazte, zuon alaba, zuon emakume etxezai, eta zuon emakumezko otseñak ezin bete izango leukie nire lizunkeri-lezea; eta lereari eusteko eragiruko orma ta esi guztiak lurrera eratsiko leukez nire irrtsak; Macbeth bera be oba da errege izateko, onangorik baño.

MACD.- Norbere burua yopu eragitekoa yatsu izan girriñen geiegikeri neurribakoa; egin-

eginean be orixe izan da sarritan errege-aulki zori ontsua aldiz aurretik ustu ta ainbeste errege lurrera itzuli dauzana. baña, ori ta guzti be ez izan bildurrik zeure dozunik artze-ko; gonburuz ase-bete zengikez zure atseginak, eta ainbakorena egin, zure barririk iñok ez dakian bitartean. Emakumerik asko dogu orretarako auren kitetik gertu egongo diranetatik be; aragikerira orren itzulia izan-arren, nagusitasunari euren burua euren kitetik opatuko dautsoen ainbeste ta ainbeste irunsi al izateko añako sairik ezin izan zendikez.

MALC.- Onez ganera, nire girriña sasketan zikozkeri neurribagea be azten da, ta mizke azi be; izan be, errege ba'nendi ni, buruak moztuko neuskiez andikiai, euren lurren yabe neu egite-arren; euren bitxiak eta beste onako onen etxea gurako neunkez; eta nik len baño geiago izateak geiago ta geiago izateko gosea biztuko leuskit; bidebako auziak asmauko neunkez orretarako on eta zintzoen aurka, ta ondatu egingo neunkez aberas-tasunagatik.

MACD.- Geroago ta sakonago emoten dauz zustarrak zikozkeriak; uda-antzeko aragikeriaren aldean erro kaltegarriak

emoten dauz, eta auxe izan da gure errege eranak eran dauzan ezpatea; baña, ez izan bildurrik; ba-dau Eskolanda'k zure guraria bete ta ganaz eragiteko lain ondasun be, zeure zeureak diranetan; edergarrian ondoan yarriazkero, eroatekoak yatsuz akatsok.

MALC.- Baña, nik ez dot ezetariko edergarririk, erregeri dagokiozan edergarrietatik, esaterako zuzentasunik, egizale izaterik, neurriko izaterik, tinkotasunik, eskuzabaltasunik, ekiterik, errukirik, apaltasunik, aperturirik, eperik, adorerik, sendotasunik, ez dot onako onein sundarik ba; baña aldean dodaz gaiztakerien edozetariko erak eta merak. Bai, agintzarik ba'neu nik, su-lezara egotziko neunke gogakidetasunesne gozoa, orroa egingo neunke alkarren arteko bakearen aurka, ta lureko batasuna nastu ta kirimildu.

MACD.- Eskolanda'ren errukarri! Eskolanda'ren errukarri.

MALC.- Esan, onango gizona aginduteko gauza dan, ala ez; esan dodan langoxe naz ni.

MACD.- Aginduteko gauz? Ez, ezta biziteko be!... Erri orren errukarri! Eskubiderik bagako ta agintza-makilea odoldurik daukan agintaria dozu; noz ikusiko ete dozu barriri egun

osasuntsurik, zure errege-aulkirako eskubiderik yatorrenak dauzana bere autorrez gauz izan ez, eta bere zanetako odolaren lotsagarri ba'da? Errege guren-guren izan zan zure aita erregea; bere bizian egunoro ilten zan zu bere belaunen ganean, bere altzoan, bere oñen ganean baño sarrriago eroan zenduzan bakaldunoa. Onik eta ondo ibili! Barrien-barri zuk zeure buruari ezarririko gatzok izan dira egin-eginean ni Eskolanda'tik erbesteratu nabena. Ene biotz ori! ementxe ta oraintxe amaituko dok ire itxaroa!

MALC.- Macduff, nire kezka baltzak uxatu yozak nire gogotik ire biotzaldi zintzo orrek, zindotasunaren seme dan biotzaldi orrek, eta ire bene-benetako zindotasun eta omenaren adiskide egin yozak nire gogaketak eta usteak. Txerrenaren Macbeth'ek aleginik asko egin izan yok i legetxe etorriko askoren bitartez ni beraganatuteko; eta zurtasunapurtxoak beti atzera eragin yaustak iraduz siniste errezetik; baña, Gioko Yauna gure artean izango al dok! Ointxeganik yarten nok ire esanera, eta ez esantzat atzera irunsten yoadaz nik nire kaltez esaniko zer guztiak; emen berton zin-bidez ukaten yoadaz neure buruari ezarririko

orban eta lotsakizunak, nigaz zer-ikusirik ez yoek-eta. Emakumerik ez yoat ukutu oindokoarren; eguño ez yoat zinik ausi; ozta-ozta izan yoat neure ondasunetarako intsigitahunik; eguño ez yoat nik yan emoniko itzik; txerrena bera be ez neunskio salatuko bere laguneri; egia ez yoat maite bizia baño gitxiago; neure buruaz esanekoa dok nik eguño lenengoz esaneko guzurra; ire ta nire aberri zori txarrekoarena dok ni nazana, zuok aginduteko; izan be, i ona orduko, gure errirantza egiteko zonan Siward zarra, orain nonbaiten aurkituten diran amar milla gizon adoretzagaz; guztioak batera yoango gozak orain, eta gure alde izango al dok ekitaldiaren atzena, auzia bera gure aldeko danez! Zer dala-ta ago ixilik?

MACD.- Zer gatxa da olango zer ondo etorriak eta txarto etorriak alkarregaz adiskidetueta.

OSAGILE bat aurrera

MALC.- Ondo dago; laster ekingo barriro. Zu, urteteko ete da errege?

OSAG.- Bai, jaun: errukarri-mor-doa dago ak noz osatuko begira; euren gatxen osapidea ezintzat emon dau yakintzearen alegin guztiak, bala Yaungoikoak aren eskuari emoniko gurentasuna andi be andi da-

ta; bertatik osatuten dira ak ukutu-ala.

MALC.- Eskarrik asko, osagile. (Alde osagileak).

MACD.- Ze gatxez erago dautso orrek?

MALC.- Gexoa yatsu orrako gatx ori; egite arrigarri-arrigarriak egite yozak bakaldun on onek; emen Ingelanda'n izan nolan bitartean sarritan ikusi yoat neuk olango zer arrigarriak egiten. Berak yakik ondoen zelan eskatuten dautsan Yaungoikoari, baña orrek osatu egiten yozak gatxik bakanenak dabezan gizakiak be: zorroa bestean puztu ta andituak, aragi bizia erakusteraño zauriak, ikusiak berak erruki emotekoak eta osagileak guztiz etsita itxiak; arreneginda, urrezko guren-irudien bat iminten yautsek idunetik dingilizka; eta, diñoenez, osatuko ala itxiko ei yautsek orren urren etorriko diran erregeai, onespentzat. Al bakan orregaz batera etorkizun diran zerak aurrezdik ikusiteko ala be ei yok Yaungoikoagandik. Onespen andiak deutseo orren errege-aulkiari-ta, "eskarrez betea" deretxoe orri.

MACD.- Begira, nor datorku emen?

MALC.- Neure erritar da izan, baña oindiño ez dot ezagun.

ROSS aurrera

MACD.- Ene lengusu yator-yator,
ona ondo etorria augu.

MALC.- Ba-dauzaut orain; Yaun-
goiko on, garaiz urrindu gu-
gandik alkarrentzako gu eze-
zagun egiten gauzana!

ROSS.- Olantxe bedi, jaun.

MACD.- Lenean ete yagok Esko-
landa?

ROSS.- Erri errukarri-errukariare-
na! larri-larri bere burua eza-
gututen be bildur da! gure
ama ezin esan areri, gure ilo-
bi baño; ezer ez dakianak ez
beste iñok, eztau egiten an
irribarretxo bat be; aspere-
nak, intziriak, kallaziak, eta
alan be biotz-erdiragarriak
egin egiten dira an, ez egin-
gurea iragarri bakarrik; adi-
adi-aldi barria dirudi ango
naigabe gorriak; il-kanparik
entzuten denean, nekez itan-
duten da an norenak diran;
lorak euren pipil-oritxoetan
baño lenago amaituten dira
an gizon onen bizitzak, gexo-
tu baño be lenago ilda.

MACD.- Irudiaren eder, eta zoru
txarrez egi-egia!

MALC.- Zein da ointsuengo atse-
kabea?

ROSS.- Orain dela ordubeteko
eralten daragoionari, "ix!" di-
rautso beste batek, minuto
bakotxak dakar barriren bat-
eta.

MACD.- Zelan dago nire emaz-
tea?

ROSS.- Onik zure emaztea.

MACD.- Eta nire umeak?

ROSS.- Onik aik be.

MACD.- Baketan itxi ete daux gi-
zon gordin ak?

ROSS.- Bai, bake-bakez ziran nik
agur-egin neuntsenean.

MACD.- Ez akit iza orren itz-urri.
Zelan yoazak ango zerak?

ROSS.- Gizon andiki asko argitara
urtenak ziralakoren zurrumu-
rrua ebilen ekarri dodazan
barri astunok ekarteko bidea
artu nebanean, eta gizon gor-
dinaren indarrak batzen neuk
ikusi nebazan, zurrumuru
orren sendagarritzat; ointxe
da ango gutarrai lagunduteko
tertzioa; zu Eskolanda'n ikus-
teak berak gudariak sortuko
leukez, gure emakumei eurai
be burruka eragingo leuskie,
euren lor ikaragarriak euren
ganetik kentzeko.

MALC.- Ba-goazala ara yakitea
bedi auren biotzen nasaigarri;
Siward adoretua ta amar mi-
lla gizon emon dauskuz Inge-
landa biotz onekoak guri la-
gunduteko; Kistarren artean
ez dozu Siward baño gudari
zarrago ta adoretuagorik.

ROSS.- Biotz-nasaigarri oneri bes-
te onangoren bategaz eran-
tzun al neio! baño, egurats
utsean eta gedar-egin-alean
esateko obeak dira esateko
dodazan itzak, belarrik entzu-
teko baño.

- MACD.- Zegazko dira? Gu guztiontzako, ala norbaiten biotzari aloger-antzo zor yakon naibageren bat yatsu?
- ROSS.- Biotz zindorik ezin gelditu ledike zori txar orretan kide ta tarteko izateka zatirik andiena zutzako izan- arren.
- MACD.- Nitzako ba'da, ekadazu ta len baño len ekadazu.
- ROSS.- Eguño entzun daben otsik gogorrena entzungo daben zure belarriak, betiko gorrotorik ez al dautsoe artuko nire miñari.
- MACD.- Ba! sundea artu dot.
- ROSS.- Otoz-otoan sartu dira zure gatzelura; basatikeri itzalez il dabez zure emaztea ta umeak; arein eriotzeari zeurea erastea ledike oreinok il ebezan zuri esatea.
- MALC.- Yaungoikoarren! zer dok ori, gizon? Ez yantzi iñoz ire buruan txapelik; azaskatze-itzak ixuri; txutxu-putxu egiten yautsak naibageak biotz be-teegiari, ta eztanda eragin.
- MACD.- Nire umeak be bai?
- ROSS.- Emazte, ume, otsein... aurkitu al izan eben guztia.
- MACD.- Eta andik urrin egon-bear nik! Nire emaztea be ilik?
- ROSS.- Esana.
- MALC.- Nasai biotz ori! gure asperkuntza andia bedi osakai, naibage itzal au osatuteko.
- MACD.- Orrek ez dau seme-ala-barik. Nire txikitxo guztiak, ala? Guztiak esan dok? Ai! sulezako mirutzarra! Guztiguztiak ete? Zer? Nire txitatxo maite guztiak eta euren amea bera- egazkada bakarrean?
- MALC.- Gizon-antzera ekiok arazo orreri.
- MACD.- Olantxe egingo dot; baña min be gizon-antzera artu bear dot; zelan gogoratu ez nik areixek izan zirala nire ondasunik ederrenak? Ikusi ete eban Yaungoikoak ikuskizun ori, ta euren alde yarri ez? Macduff oben-ontzi, igaitik artu yoen zartadea aik guztiak! nirearen ezereza! Euren erruz bagarik, nire erruz sakaildu ebezan aik: betiko atsedena emongo al dautse orain Yaungoikoak!
- MALC.- Auxe bedi zure ezpatearren zorroztarri; asarre- gorritu bedi naibagea; ez amustu biotza, asarrez bete baño.
- MACD.- Ai! emakumearena egin lei nire begiak eta arroputzarena nire miñak! baña, Yaungoiko on, laburtu egizu bitarteko aldia; aurrez-aurre imini gagizuz Eskolanda'ko txerren a ta ni; nire ezpatea beteko bidean imini egidazu a; igesi ba'dagi igesi, aren erruki be bedi Yaungoikoa.
- MALC.- Gizon-esakera dok esakera ori. Ator, erregegana

gaioazan; gerturik yagok gure indarra; agur-egitea dok gure egiteko bakarra; gari eldua dok Macbeth, yo ta ikaraz lurrera yalgiteko, ta goiko alak

gerturik yaukiezak igitai zorrotzak, gari ori ebateko. Nasaitu adi, al ba'dok; egunik ez datorkon gaua luze egiten dok-eta.

V EKITALDI

I AGERLEKU.—DUNSINANE. *Gazteluko gela bat*

OSAGILE bat eta LAGUNTZAKO AITONALABA bat aurrera

OSAG.- Gau bi egin dodaz yagoten zugaz batera, baña ez dot aurkituten egi-antzik zure esanetan. Noz ibili zan no ori ointsuengoz?

AITONAL.- Errege kanporazkero, neuk ikusi dot ori oetik yagiten, bere gau-yantzi luzea yazten, bere gelatxo idigiten, andik ingia (papera) artu, aloztu, an idatzi, idatzia irakurri, gero ikurratza ezarri ta atzera oera yoaten; baña lozorroan egiten eban guzti ori.

OSAG.- Berezkoaren naste andi yatsu ori: lo osasungarria egin eta, erabatera, atzarrrik dagonaren egitekoak egitera! Lozorroko artegasun orretan, ibilte ta ganetiko beste zereginaz ganera, zerbait esaten iñoz entzun ete dozu?

AITONAL.- Bai, eta nik barriro eze-gaitik be esango ez neunkena entzun be.

OSAG.- Niri esan zeinskit eta obeto, esango ba'zeunst.

AITONAL.- Ez zuri, ez beste iñori, nire esana sendesteko iñor izan ezik. Ara, emen dator be-
ra!

MACBETH ANDEREA aurrera, argizai ixituagaz

Egin-eginean olantxe ibiltan yatsu ori; eta, siñetsi egistazu, lo gogorrean. Adi zakioz; urrera-tu zakioz.

OSAG.- Zelan eldu da argi orretara?

AITONAL.- Zelan? Bere aldame-
nean egoan; etentzaka eukiten dau aldame-
nean; bere agindua da ori.

OSAG.- Ba-dakutsu; zabalik dagoz orren begiak.

AITONAL.- Bai, baña itxurik dago euren asmamena.

OSAG.- Zeri daragoio orain? Begi-
ra, zelan igurzten dauzan es-
kuak.

AITONAL.- Ekandu yako orri es-
kuak ikuziarena olan egitea;

- zeregin orretan ordu-laurean daragoiola ikusirik dot.
- MACB. AN.- Oindiño be emen dago orban bat.
- OSAG.- Entzun! beretan daragoio; idatzi egin bear dot zer diñon, zeatzago ta sendoago yarri dagidan nire gomutean.
- MACB. AN.- Alde, orban denganiño ori! Alde, gero!... Bat, bi; egitekoa egitordu da orrazkerro; ilun da su-lezea! Uf!, ene yaun, uf! guda-gizon zu, ta bildur? Zer dala-ta nok-yakin-goren bildurrik, gure alari erantzutekorik iñor ez-eta? Eta, orratiño, nok uste eikean agure orrek orrenbeste odol izan eikeanik?
- OSAG.- Entzun ete dozu ori?
- MACB. AN.- Emazterik ba-eban Fife'ko thaneak; non orain emazte ori? Zer, iñoz be ez ete dira garbituko eskuok? Itzik bez geiago orretaz, ene yaun, txitik bez orretaz; alpe-riik galtzen dozu zuk dana zure ikaratute orregaz.
- OSAG.- Ba! ba! yakin bear ez zeunkena dakizu.
- AITONAL.- Orrek bai esan dau esan bear ez leukena; bai orixe; Yaungoikoak daki orrek zer dakian.
- MACB. AN.- Odol-sundea dago emen oindiño; Arabi'ko usain gozo guztiak ez dira asko eskutxo oneri usain onik emoteko. Ui, ui, ui!
- OSAG.- Ze aspera dogu ori? Astun dago orren biotza.
- AITONAL.- Nire soin osoaren ederra-arren, ez neunke izan gura olango biotzik nire bularean.
- OSAG.- Ondo dago, ondo dago.
- AITONAL.- Yaungoikoari eskatu, olan izan dadin, yaun.
- OSAG.- Nik osatu daikedanik ez da gatx au; orratiño be, ezautu dodaz nik, lotan batera ta bestera ibiliak izan-arren, euren oean bakez il izan diranak.
- MACB. AN.- Ikusi zure eskuak, yantzi zure gau-atorrea; ez izan orren zurbil; barriro dirautsut lurean Bankuo; ezin urten dai ak ilobitik.
- OSAG.- Ori be ba-dogu?
- MACB. AN.- Oera, oera; ate-ots da; goazen, goazen, goazen, ekadazu esku ori; eginik dago bein egina: ez dago ori banatuterik; oera, oera. (Alde daji).
- OSAG.- Oera yoango ete da orain?
- AITONAL.- Artez.
- OSAG.- Txutxu putxu zantarrak dabiltz or zabal; berezkoaz besterako egiteok berezkoaren erako ez diran kezkan sortu daroez; euren burukoaren azal gorrai esaten dautez ixil-muxilak gogo ge-xoak. Osagilerik baño bearrago dau orrek Yaungoikoaren

laguntzea. Yaungoikoa, par-
katu ta erruki zakiguz guztioi!
Yagoizu; aldendu ta aienatu
orregandik artegatasunik eka-
rri leion edozer; onenbeste-
gaz, gau on; nire susmoak

egiztau ta nire begiak ikaratu
egin dauz orrek; ba-dot nik ni-
re eretxia, baña iñori esateko
adorerik ez.

AITONAL.- Gabon, osagile on.

II AGERLEKU.—Dunsinane-alboko lurraldea.

*MENTEITH, CAITHNESS, AN-
GUS, LENNOX, eta gudariak
aurrera, arratz eta ikurrina-
kaz.*

MENT.- Ur da Ingelanda'tiko inda-
rra, zuzendaritzat Malcom,
aren osaba Siward, eta Mac-
duff dauzala. Asper-gurariz
erretan datoz, gizon mindua
odola ixurtera ta gudaketa
?atzerako zirikatutekoak dira
izan be euren zegaiti bidez-
ko-maitagarriak-eta.

ANG.- Bat-egingo dogu eurakaz
Birnam basoaren ertzean; bi-
de ori dakarre.

CAITH.- Bai ete daki iñok Donal-
bain be bere anaieagaz da-
gon, ala ez?

LENN.- Yaun, seguru dakit ez da-
gola; neuk dot gizon nagusi-
nagusi guztien izendegia; or
dagoz Siward'en semea ta bi-
zarbako beste gazte asko gi-
zatasunera eldu dirala eguño
lenengoz ointxe erakutsiko
dabenak.

MENT.- Zetan daragoio gizon
odoltiak?

CAITH.- Dunsinane andia sendo-

sendotuten daragoio; zoratu
egin yakola diño batzuk;
amorru-adorea dauela dasae
gorroto gitxiago dautsoenak;
baña, dana dala, ezetzara be
ezin eskuratu izango dauz ze-
rak, artu daben bidetik.

ANG.- Orain asmau ta so-egiten
dau ak zelan eskuak erreten
dautsoezan arako ixilean
egindako eriotzak; txitean-pi-
teango matxinadak agiraka
egiten dautsoe orain ak ain-
bestetan yaneko berba ta zi-
talkeriai. Aginduaren aginduz
bakarrik egite dabe zirkinik
aren agintzapean dagozanak;
zirkinik bez maitasunez; orain
dakus ak argi nasaiegi dau-
kala bere aginpidea, lapur-
motxoak gizatoren yantzia le-
getxe.

MENT.- Orrazkero, nok ezarteko
errurik aren sentzunai, atzera-
ka egin eta ikaratu ba'daitez,
aren barruko edozek an ego-
teagaitik txakurrenak esaten
ba'daragoio?

CAITH.- Ondo dago, aurrera goa-
zen, bendekotasuna zuzenez
zor dautsagunaren esana egi-

teko; bidera urten dakiozan zori on gexoaren osakaiari, eta gure aberri au garbituteko, azkenengo tantakadaraño ixuri daigun gure odola.

LENN.- Edo bear dan aña, lorarik nagusienari ura egin, eta bedar txarrak itoteko. Birnam-aldera goazen. (Ba-doaz, alde eginaz).

III AGERLEKU.—DUNSINANE. Gazteluko gela

MACBETH, OSAGILEA, ta Laguntzakoak aurrera

MACB.- Barririk geiago ez ekarri niri; egaz doazala gustiak; bildur zurbilak ez dau nigaz zerikusirik, Birnam basoa Dunsinane'ratu arte. Zer yat Malcolm mutila? Emakumegandik yaioa ez ete da? Gizonen gorabera ta atzera-aurreak eza-gun-ezagun dabezan beste mundukoak auxe esan dauste, "Ez izan bildurrik, Macbeth; emakumegandik yaio-kok ez au iñoz azpiratuko". Orrazkero, ba, igesi, thane azpi-yaleok, eta Ingelandar mizkeri-zaleakaz bat egin; aginduteko dodan gogoa eta bularrean daroadan biotza ez dira, ez makurtuko ezpaiz, ez eta ikaratuko bildurrez.

OTSEIN bat aurrera

Txerrenak baltzituko al au, mosu-zurbil denganiño ori! Nondik dakak aata-mosu ori?

OTS.- Amar milla dira.

MACB.- Aata ala, zital?

OTS.- Gudariak, ene yaun.

MACB.- Oa, igurdi egik aroegi ori, ta azal gorria imini egjok ire

bildurrari, zitori-gibeldun orrek. Ze gudari, adabaki ori! Denganiñoen denganiño! Bildur-raren onulari dozak izerazko ire matrallak. Ze gudari, gazur-mosu?

OTS.- Ingalandarren indarra, eder ba'dakizu.

MACB.- Alde begi mosu orrek emendik (Alde otseñak). Seyton!... Olangorik ikusteak berak larritu egiten dauts biotza... Seyton, gero!... Matxinda onek edo betiko tinko yarriko nau, edo nire yarlekutik oraintxe kendu. Luzarorik asko bizi izan naz; igartuteraño yatsi da nire bizitzea, orri-bellegitu da; eta zartzaroan la-gungarri izan bear leukien zerak, esaterako, omena, maitasuna, esaneko izatea, adiskide-mordoak... olangoren begira egoterik ez dot nik; bai, ostera, euren orde, aßen eta biraoak, ez zarataka, baña bai biotz-biotzetik; iz utsezko omena, arnasa utsa, ta orixe be biotz èrrukarriak ukatu gurako leuke, baña atomau ez. Seyton!...

SEYTON aurrera

SEYT.- Zer yako eder eskartsu orri?

MACB.- Barririk geiago bai ete dok?

SEYT.- Egiztau egin dira len eka-riko barri guztiak, ene yaun.

MACB.- Burruka egingo yoat nire azurretatik aragi guztia urratu ta kendu arte. Nire gudakoskola ekadak.

SEYT.- Bein-beinean ez dozu aren bearrik.

MACB.- Yantzi egin bear yoat nire burua. Zaldizko geiago bidali ortik zear, erri osoa arakatu alderik; urkatu, eskegi egin bildurrik aitatu dagienak. Ekadak gudakoskola. Zelan dago zure gexoa, osagile?

OSAG.- Txarto-txarto bez, ene yaun, baña kezkaz bete ta loa galazoten dautsoe sarri-sarri datorkozan burutapenak.

MACB.- Osatu egiozu gatz ori; gogoia izanazkero gexorik dagona, ez ete dozu olangoentzako osakairik? Atera aren gomutatik zutar sakonak emoniko naibagea; igurtzika atera garaunetan idatzita dauzan kezkak; eta aitzu eragiteko, ez ete dozu itzulietarako osakairen bat aren biotza azpian arturik daukan zer astun eta kaltegarria andik aterateko?

OSAG.- Norberak artu bear dau olango gatzaren osakaia, ez iñok emon.

MACB.- Txakurrei egotzi egiek osagiletzea, nik neuk etxoat bear ezetarako. Ale, guda-koskola yantzi egistazue; nire makilea ekadak: Seyton, bidali... Osagile, nigandik igesi doaz thaneak... Ale, yaun, bidali egizak... Nire erriaren txixa aztertu al ba'zendu, osagile, ze gatz dauen aurkitu, garbitu ta lengo osasuneratu, erantzunak barriro yoko leukezan txaloak yoko neunskizuz... Tenka atera egik, gero!... Ze usturik, pitusgarrik, barrua garbituteko ze osakaik atera ete legiz Ingelandarrok emendik igurtziren igurtziz? Bai ete dozu euren entzuterik?

OSAG.- Bai, ene yaun on; zure errege-gertakuntzak entzun eragiten dauskue zerbait.

MACB.- Nire atzetik ekarrik ori... Es dot izango ez eriotzearen, ez zitalaren bildurrik, Birnam basoa Dunsinane'ra eldu arte. (Alde osagileaz bestea).

OSAG.- Dunsinane'tik urrin ba'hen-go, irabazik nekez nenkarke ona barrien-barri. (Alde dagi).

IV AGERLEKU.—Dunsinane-aldeko lur-arlo; baso bat agirian

Arratz eta Ikurrinakaz aurrera, MALCOLM, SIWRD zarra ta onen semea, MACDUFF, MENTEITH, CAITHNESS, ANGUS, LENNOX, ROSS, eta gudariak yoan doazala

MACB.- Lengusuok, lo-geletan bildurbaga loegin al izateko egunak ur dirala ditxarot.

MENT.- Orren ezpairik ez dogu.

SIWAR.- Ze baso da aurreko ori?

MENT.- Birnam-baso.

MACB.- Zugatz-adar bana ausi da gudariak adar banagaz aurrera begie; olan ostondu egingo dogu gure indarra ta okerreko barriak eroango dabez igarri-gurarik dabiltzanak.

GUDARIAK.- Olantxe egingo dogu.

SIWAR.- Guk geuk ez dakigu besterik, gizon gordin ustetsu ori oindiño Dunsinane'n dala ta

aren aurrean guri erantzuteko dala baño.

MACB.- Orixe da aren itxarorik andiena; eta izan be, ezetariko erarik, ezetariko abagunerik emonazkero, gitxi naiz asko, matxinadea sortuten dautsoe; eta iñor ez da geldituten aren bendea bear utsez izan ezik, eta orreixen biotzak be ez dagoz aren alde.

MACD.- Agazko gure esa-meza zuzenak gora-bera, begira dagigun gure eginbearra, ta gudari zur-arduratsuen erara yokatu dagigun.

SIWAR.- Ur da zer galdu ta zer irabazi dogun erakutsi ta esango dauskun aldia; itxaro seguritik ez da ekite-aurreko bururapenetan; zartadaz ebatzi bear da ondoren segurua, eta orixe da guduaren elburua. (Alde dagie, gudu-lerroka).

V AGERLEKU.—DUNSINANE. Gaztelu-barrua

MACBETH, SRYTON, eta gudariak aurrera, arratz eta ikurrinakaz

MACB.- Ormen ate-aldetik eskegi gure ikurrinak: au da bein-beineko guda-oioa, zera, "Badatoz"; irri-egingo dautso gure gazteluaren indarrak orreik berau inguratuteari; darriela emen, goseak eta beroenaren aldikadak orreik irutsi dagiezan arte. Gugaz egon bear

leukienak orreikaz egotea izan ez ba'litz, euren billa giñoakeazan adoretzu ta arpegiz arpegi ta, guk geiago eginda, eurenerantza bultzau. (Emakume-negarra barruan). Ze zarata da ori?

SEYT.- Emakume-negarra yatsu, ene yaun on. (Alde dagi).

MACB.- Bildurra zelango dan be aztuta nago, larri-larri; izan da

aldirik gau-gedarrik entzunaz-
kero sentzunak otziturik geldit-
tuten yatazana; eta ifñori zer
itzalik entzunazkero, buru-na-
rrua yagi ta ikaratu egiten ya-
tan, bizia an ba'legoan lez;
zer ikaragarriz narruak artu-
alean anditurik nago orain;
eriotza- gogaiak egunean-
eguneango dodaz-eta, zerik
itzalenak be ikara bat bera be
ezin emon dauste.

Barrero aurrera SEYTON

Zegaitik izan dok arako kallazia?

SEYT.- Bakaldunoa il da, ene
yaun.

MACB.- Geroago il bear eukean,
biar, olan itz onentzako bi
izango litzakean aldirik-eta...
Biar, eta biar eta biar or dator
oinkadaxoka ta erdi-tatarrez,
egunik-egun, itzaren atzene-
ko txataltxo be esateko ba-
garik esana izan arte; eta gu-
re atzo guztiak zoroai argi
egin dautse eriotza austsura-
ko bidean. Itzali, itzali, argiza-
pitxo labor ori! Ibili dabilen
itzala baño ezta bizitzea; an-
tzezlari errukarri yatsu; an-
tzeztegian dagoen bitartean
bein arropuztu, bein asarratu
egiten yatsu ta, gero, ez dozu
aren barririk geiago; ergela-
ren ipuin dirudi; zarata ta bizi-
tasunez betea, baña mamirik
bagakoa.

GEZNARI bat aurrera

Miñari eragiteko ator i, eztok?
Arin esan esatekoa.

GEZN.- Ene yaun eskartsu, diño-
dana neuk ikusia dala esan
bear neunke nik, baña ez da-
kit zelan esan.

MACB.- Tiruk, ba, esan egik, txo-
txo.

GEZN.- Mendi-tontorrean zai nen-
goalarik, Birnam-aldea begi-
ratu dot eta, begiratuaz bat,
basoa igika asi dala, zirkin
egin dauela iruditu yat.

MACB.- Yopu guzurti ori! (Yo egi-
ten dau).

GEZN.- Onan ez ba'da, betor zure
asarrea nigana. Emendik iru
legoa-bidean ikusi zengike
ba-datorrela; ibili dabilen ba-
soa diñot.

MACB.- Guzurra ba'dok ik diñoka-
na, bizirik eskegiko aut, go-
searen gosez irrintzi egin ar-
te; egia ba'dok, ostera, ik os-
tera, ik esana, ez yaustak ar-
dura euk beste orrenbeste
egingo ba'daustak be. Gertu-
rik nago oraintxe zirti-zarta
egiteko; eta ointxe asten naz
konturatuten ziri ederra sartu
eustala egi- antzez esan da-
roan txerrenak, "Ez izan bildu-
rrik Birnam-basoa Dunsina-
ne'ratu arte"; eta basoa ba-
dator orain Dunsinane'ra. — Is-
killuak artu, iskilluak artu eta
landara goazen!

Egia ba'da orrek autortuten
dauena, ez dago ez emendik

alde- egiterik, ezta emen geldi yarraiterik be. Eguzkia ikustez be asperturik nago eta mundua anka-z-gora yausiko ba'litz gurago neunke. Iski-

lluetarako yoalea yo! Putz-egin, axe orrek! Ator, ondamedi! Gitxienez be guda-koskola aldean dogula ilgo gara. (Alde dagie).

VI AGERLEKU.—Lengoxea. Gaztelu-aurreko zelaia

MALCOLM, SIWARD zarra, DACDUFF, e.a. eta euren gudarostea aurrera, arratz eta ikurrinakaz, zugatzadar banagaz.

MALC.- Urrik asko gogoz; lurrera egotzi zuon orrollo- estalgiak, eta zuok zer zarien erakutsi. Zu, osaba adoretzu, zu izan gure lenengo ekitaldiko buru, nire lengusu ta zure seme zindo-zindo danagaz batera; Macduff kementsuak eta nik

artuko dogu ganetiko arloaren ardurea, nik ebatziaren arauz.

SIWAR.- Ondo ibili. Arrasti onetan gizon gordinaren indarragaz Txikitx-egin ba'dagitu, benderatu gagizala ak, yoten ez ba'dakigu.

MACD.- Gure adar guztiak itz-begie; eginalean putz egiezue odol eta eriotzearen geznari zaratatsuoi. (Alde dagie).

VII AGERLEKU.—Lengoxea. Zelaiko beste arlo bat.

Guda-otsak. MACBETH aurrera.

MACB.- Macbeth yatak izena.

MACB.- Taketari lotu nautsoe; ezin dait igesi, baña, artzak legetxe, burruka egin bear dot nagon leku onetan. Nor eta zer da emakumegandik yaio ez zana? Orrako orren bildur izan bear dot, ez beste iño- ren.

SIWAR. GAZ.- Txerrenak berak be ez leuskio aitatuko nire belarriari ori baño gorrotagarriago yakon izenik.

SIWARD gaztea aurrera.

SIWAR. GAZT.- Zer yak izena?

MACB.- Ez, bildurgarriagorik ez.

MACB.- Entzunak berak bildurtuko auena.

SIWAR. GAZ.- Guzurra diñok, gordin denganiño orrek; nire ezpateagaz erakutsiko dauskat guzurti utsa azala. (Burruka daragoioe ta eranik geldituten da SIWARD gaztea).

SIWAR. GAZ.- Ez; ezta ire izena sulezako izenik beroena baño beroago ba'dok be.

MACB.- Emakumegandik yaio intzan i, eta nik irri ta barre egiten yausat emakumegandik

yaioriko gizonek eragiten dauen ezpateari. (Alde dagi).

Guda-otsak. MACDUFF aurrera

MACD.- Alderdi aretatik dator durundua. Gizon gordin, ire arpegia erakutsi egik! Nire ezpatearen zartadeaz bestere- nek il ba'agi i, nire emazte ta seme-alaben itzalak ez naiok itxiko baketan. Zegaitik emoteko nik zartadarik Eire'tar gudari errukarriai, euren izkilluak artu ta erabiliteko alogerean artuak baño izan-ez-eta? Itzako dok nire zartadea, Macbeth, eta ori ezean, bere sorbatza amustubaga, nire ezpatea atzera bere lekan sartuko yoat, egikizuna egiteka. Or ago, urrean, arraio ori; ireaz besterenik ezin izan ledikek

ots eta durundu zoli-ozen ori. Zori ori, idoroko al dot a gizona! Auxez besterik ez dautsut eskatuten. (Alde dagi. Gudara-otsak).

MALCOLM eta SIWARD zarra aurrera

SIWAR.- Emendik-zear, ene jaun; onez gure benderatu gaztelukoak; gizon gordinaren aldekoak alde bietan daragoioe erasoten;thane kementsuak adoretu daragoioe ekin-al-dian; dagoneko da eguna zurre, larri-larri, eta egitekorik gixi baño ez dogu.

MALC.- Geugaz batera gure aldamenen ekiteko arerioak aurkitu doguz.

SIWAR.- Gaztelura sartu, jaun. (Alde dagie. Gudara-otsak).

VIII AGERLEKU.—Lengoxea. Zelaiko beste arlo bat.

MACBETH aurrera.

MACB.- Zer dala-ta egin nai arako Erromar zoroarena ta nire burua neure ezpataz eran? Iñor bizirik dakustan bitartean, ederrago emongo dabe orrei nik eginiko zauriak.

MACDUFF aurrera.

MACD.- Bira-egik, su-lezako txakur orrek, bira-egik!

MACB.- Gizon guztietatik igandik alde egin bear yoat, baña, atzeratu akit; lendik yagol nire gogoia ire odolez beteegi.

MACD.- Nigandiko itzen begira ez egon; ezpatea dok nire itza; itzez esan lediken baño odol-tiago az i, zital ari! (Burrukan daragoioe).

MACB.- Alperrik abil; niri odollik ateratea ez dok errezago ire ezpata zorrotzez eguratsean akatsik egitea baño; zaurikorren buru-ganera egotzi egik ire ezpata-sorbatza. Liluratua ta emakumegandik yaiori amore ez egitekoa dok nire bizia.

MACD.- Ez egiok uste onik izan ire

lilurapenari; eta orain arte i aren otsein izaniko txerrenak esan begisk, "Garaiz-aurretik atera eben Macduff bere amaren erraietatik".

MACB.- Denganiñoen miña ori dirautsana, nire gizatasunak dauen zerik onena bildurrikaratu daust-eta! Eta iñok ez al dautse sinistuko esangura biko itzez ziria sartzen dauskuen txerrenoi: gure belarriari agindu bai, agindu egiten dautsoe, baña agindua ausi ta iruntsi gure itxaroai! Ez yoat egin gura burrukarik igaz.

MACD.- Orrazkero, benderatu akit, dollor ori, eta aldiaren ikuskizun eta begirakizun izateko bizi adi; gure kokomarrorik, gure txurorik bakanenak legetxe, abean iminiko yoagu ire irudia ta bere azpian auxe idatzi, "Emen ikusi ziñeie agintari odoliti izana".

MACB.- Ez naioak nire burua iñoren bendean yarten, Malcolm gaztearen oñetan lurrari munegin eta erri zeak niri iñondiko añenak egozteko. Birnam-ba-soa Dunsinane'ratu ta i emakumegandik yaio-eza izanarren, atzenaño yoko yoat ekin dagiana. Nire guda-ikurdia iminten yoat nire soñaren aurrean. Erdu ganera, Macduff; eta denganiñoak eroango al yok lenen "Geldi, bego,

asko da!" esan dagiana! (Alde dagie burrukan).

Ekinetik alde-egitea. Eresi argi. MALCOLM, SIWARD zarrara, ROSS, LENNOX, ANGUS, CAITHNESS, MENTEITH, eta gudariak aurrera, danbor eta ikurrinakaz.

MALC.- Onik eta ondo etorriko al dira emen ez diran gure adiskideak.

SIWAR.- Baten batzuk yoan-bearra da; eta, orraitño, galduak galdu, merke erosi dogula au lango egun andia uste dot.

MALC.- Macduff eta zure seme zoindoa ez dira agiri.

ROSS.-Gudari onaren zorra ondaindu dau zure semeak, ene yaun; gizon izaterate bakarrik bizi izan da; eta bere kemenak orixe erakutsi-ordukoxe, gizonki il da, egon dan lekuan, atzerantza zirkinik egiteka erasota.

SIWAR.- Il da ala?

ROSS.- Bai, eta gidategitik atera dogu; zure naibagea ez al da izango aren laintasunaren neurri, olan izatekotan atzenik ez leuke-ta.

SIWAR.- Aurrekaldetik ete dauz zauriak?

ROSS.- Bai, aurretik-arakoak dira.

SIWAR.- Tira, ba; olan ba'da, Yaungoikoaren gudari bedi! Buruan uietan beste seme ba'neuz, ez neuskie gurako

eriotza ederragorik; eta olan,
yota dagoz aren yoaleak.

MALC.- Ori baño naibage geiago
zor yakota, neure kontura ori.

SIWAR.- Besterik ez yako zor; on-
do yoan dala diñoē ta ordain-
du dau bere kontua; eta olan,
Yaungoikoa lagun dakiola!
Biotz-nasaigarri barria dator-
ku emen.

*MACDUFF barriro aurrera,
MACBETH'en buruagaz*

MACD.- Gora, errege! orixe zara-
ta; begira, non dozun errege-
tzea zuri ostu eutsun denga-
niñaren burua; azke, geure
buruen yabe gara orain; zure
bakalderriko pitxiz inguraturik
zakustaz, eta orreik eurok be-
nik zuri egindako agurra bera
dabe euren gogoetan; eta
orreik be nigaz batera zarata-
ka ta oioka esango al dabe.
"Gora, Eskolanda'ko Errege!".

GUZTIAK.- Aldi-arlo andirik ez
yat igatoko zuon maitasuna

banan-banan aintzakotzat ar-
tu ta nire burua zuokaz bar-
dindu baño len. Enethane ta
senideok, kondeak izango za-
rie oraindik ara, Eskolanda'n
eguiño izan diren orretariko le-
nengoak. Onez ganera egite-
ko dana, bere aldian egingo
da, esaterako, agintza gordin
eta maltzur orren sareetan ez-
yauste-arren erbestera igesiri-
ko gure adiskideai dei-egin;
argitara atera arakin il onen
eta, uste danez, bere burua
bere eskuz ildako bakalduno
denganiñoaren aginduak be-
te ebezan biotzik bagakoak;
au ta guk egingoren begira
dagon bearreko beste edo-
zer, neurritz, garaiz eta bere
lekuan egingo dogu, Yaun-
goikoa lagun. Orrazkero, es-
karrak bereala guztioi, guztioi
eta baktxari, eta oinganik or
dozue gure bureskunde-yaia
Scone'n ikusteko deia. (Eresi
argi. Alde dagie).

AMAIA

Salta'n 1966'gn. urteko Garagarriaren 5'knean.

IZTEGI

ARRATZ.- Danbor.

ASPERA.- Arnasa sakona.

BURESTUN-BURU-ESTUN.- Ere-
stun eri-estun danez, "koro-
e" eus-
kel-
gaiztoz.

EDEN.- Zital, "bereno" euskel-
gaiztoz.

ERAN.- Erail, ilazo.

ERALE.- Gizonari berez ilten itxi
bagarik, indarrez ilazoten
dauena.

GEZNA.- Norbaiteri beren-beregi
eroetan yakon barri, naiz
agindu.

GEZNARI.- Geznaren bat daroana.

GUDAROSTE.- Gudari-talde andi.

IKURDI.- Beñolako gdu-
duetan gu-
dariak, ezkerreko besoari eus-
tsala, soñaren aurrean, eta
soñaren goi-aldea yagoteko
ebalten eben zurezko, naiz
beste geiezko soin-yagonga-
rri txirrintola- antzekoa.

IKURRATZ.- "Sillu" euskel-gaiztoz.

LEKA.- Ezpata-zorro, ezpata-on-
tzi.

SASTAKAI.- aizto edo "kutxilo"-an-
tzeko izkillu labur ago-zorrotz.

YOPU.- Bere buru-yabe bagarik,
iñoren dan gizakia.

YORI.- Ederr-aberats.

ZITORI.- Txilin-antzeko lora zuri,
sendo, ezpan-zabal, bost-
orrikoa emoten dauen urte-
landarea yatsu "Azucena"
gaztelera.

BAKALDUN.- Errege.

BAKALDUNO.- Erregin.

THANE.- Eskolandar itza da ta
beste izkuntzetan bere orde-
z-
korik ez dauelako, aldatzeka
erabili dot. Andiki ta bere bu-
ru-yabe uts danaren bitarteko
esan gura dau. Eskolanda'ko
gizarte-banaketan.

LURRUNURTU.- Ura, naiz beste lo-
belen bat lenen lurrundu ta,
gero, lurruna atzera urtu; ori-
xe egiten da, esaterako, ar-
daoagaz, ardaoari espiritua
kentzeko.